POEMATA SACRA ANDREÆ RAMSÆI — EDINBVRGH 1633

LIBRIS
AUT·INVENIAM·AUT·FACIAM
P.R. LYELL

(ROYAL BINDING OF CHARLES I.)

RAMSAY(Andrew): POEMATA/SACRA,/ ANDREAE RAMSAEI/Pastoris Edinbur- -geni./ (Device)

EDINBURGI,/Excudebant Haeredes Andreae Hart,/1633./
8vo. *4,A-H8(last two leaves are blanks.) Mostly Italic letter. The Title within border of printer's ornaments.
Dedication to Charles I.
S.T.C.20656(L.O.C.E.HH.;HN.)
ANDREW RAMSAY,(1574-1659),the author of these poems was a poet and divine.Educated in St Andrews he went to France and became Professor of theology at Saumur. Returning to Scotland,he was a Minister in Edinburgh in 1614 & Professor of Divinity in 1620. Refusing to read Laud's Prayer Book,he was deposed by the Privy Council in 1637 and later became a leading covenanter.
THE BOOK IS RARE. A GOOD SOUND COPY,BOUND IN ORIGINAL LIMP VELL- -UM,(some neat repairs)GILT LINE TOOLING,G.E. with BADGE OF CHARL-

(5)

CHARLES I. (a crowned Tudor ~~ros~~
rose, formerly used by James I.
and adopted by Charles) ON EACH
COVER. THIS IS POSSIBLY THE
AUTHOR'S DEDICATION COPY TO
CHARLES I. Preserved in linen and
. 4/10/32. lettered case. ENGLAND

very scarce

POEMATA
SACRA,

ANDREÆ RAMSÆI
Paſtoris Edinburgeni.

EDINBURGI,
Excudebant Hæredes Andreæ Hart,
1633.

IVSTITIA.
RELIGIO.
SVVM CVIQVE
DEVM COLE
HIS SVFFVLTA DVRANT.

AD SERENISSIMVM & POTENTISSIMVM, *MONARCHAM,* CAROLVM, *Magnæ Britanniæ, Franciæ,* & Hiberniæ Regem, fidei Apostolicæ *& Catholicæ defensorem, &c.*

ETsi ad Poetices studium (Rex Serenissime) impetu quodam naturæ rapiebar: intercedebant tamen severiores musæ ne in his studijs profusius ingenio indulgerem. Nunc autem vertente ætatis anno duodesexagesimo, siquæ olim vires in carmine, concidisse, & Aganippes nostrę rivuli exaruisse videbantur: quamprimum tamen adventus tui fama non ἀδεσπόταις & sine capite rumoribus, sed certis authoribus percrebuit; illa non modo me jacentem recreavit, sed recreatum erexit, erectum plene confirmavit; sicutque olim

Medea Æſonem recoxiſſe, & juventutem illi revocaſſe proditur, ita Auguſtiſſimi vultus tui intuendi expectatio priſtinum menti robur, & meliores mihi annos reduxit. Teſtis hic ingenij fœtus: qui licet, mea opinione, indignus ſit qui lucem videat, doctorum virorum iudicio (cui plurimum ſemper tribui) obſtetricantibus muſis, aut propitio verius numine, non infeliciter videtur natus. Quem ego Majeſtati tuæ dicandum cenſui; non quod putarem, in te beneficium ullum poſſe me deponere; ſed ut obſequij & grati in te animi mei teſtimonium aliquod etiam apud poſteros (ut ſpero) conſtaret. Neque etiam diſſimulo, & tacitus premo; ſed ingenue præ me fero, maximo mihi futurum gaudio, ſi levidenſæ hoc munuſculo viam ad favorem tuum munire, & benevolentiæ fores aperire conceditur. Quid enim prius?! Quid antiquius? magiſque ex animi ſententia accidere poteſt, quam à tanto Principe diligi, cui univerſus terrarum orbis paucos ſecundos, pauciores ſimiles, prꝑſtantiorem nullum habeat. Quippe cum is ſis, qui non eos tantum, qui ad regni & reipublicæ gubernacula

ſedent

ſedent, juſtitia & regia omni virtute, ſed & ſacrorum Antiſtites pietate longo intervallo poſt te relinquas: quod, præter cætera, animos mihi addidit ut lucubratiunculam hanc Sereniſſimo nomini tuo inſcriberem. Nam cum pietas, honoſque Dei apud te (ut dicitur) utramque paginam faciat, pergratum tibi fore carminis hujus argumentum perſuaſiſſimum habeo. Quis enim neſcit? quam uberem Dei gloriæ ſegetem rerum creatio ſuppeditet? quam latos campos nomini divino celebrando aperiat felix illa priorum parentum in ſtatu integritatis conditio? quinetiam, ſi quis in Protoplaſti lapſum, quo nihil funeſtius, nihil calamitoſius, quod cataclyſmi inſtar totum genus humanum inundavit, eluit, evertit; ſi quis (inquam) in eum mentem & cogitationem defixerit, comperiet ad ſalutarem ciendam pœnitentiam efficaciſſimum eſſe incentivum; Redemptionis tandem opus, de quo quarto libro diſſertatur, ita luce ſua radiat, & ſuperioribus præfulget, ut illorum luminibus (ſi fas ſit dicere) obſtruere quodammodo videatur. Quæ ego non ſingula tantum, ſed univerſa, penicillo poetico

deſcribere tentavi, illuſtrius & graphicè magis daturus, ſi paſtoralis provinciæ ſollicitudo non diſtringeret, & ſeria magis ſtudia, Theologiæ cumprimis (cujus profeſſionem aliquot annos publicè ſuſtinui) alio vocarent. Habet fateor, poeticus inſtinctus cognationem ſummam cum prophetico afflatu: Quare Epimenidem Poetam, Prophetam Apoſtolus indigitat, & vaticinari, protrito & vulgari ſermone, idem eſt quod divinare. Huc etiam ſpectat quod oracula olim, non ſolutis ut plurimum numeris, ſed ligatis, & carmine dabantur: quæ liquido revincunt τι θεῖον eſſe poeſin, non otioſi cerebri figmentum. Sed quantacunque hæc ſunt, quæ ad poetices commendationem magnum habent momentum, apud me non ſunt tanti ut omnes exotericas diſciplinas, nedum unam Poeticam, ulla ex parte Theologię comparandas cenſeam. Hæc etenim una eſt ſalutaris ſcientia, quæ nobis facem præfert ad cœleſtem patriam. Hæc mea Sparta eſt, hæc paleſtra, in qua deſudat induſtriæ meæ curriculum, non huic tantum ſæculo, ſed poſteritati. unde pro viribus enitor, quà veterum, quà recentiorum

orum monumenta replicando, vindemiolas colligere, ſacras eclogas excerpere, quę Eccleſiæ Dei uſui eſſe poſſunt; quas premo & premendo polio, atque adorno; expromptururs, σὺν Θεῷ, ubi otium literarium & portum ſtudiorum tuis auſpicijs nactus fuero. Interim hoc meum in te ſtudium, Princeps optime principum, æqui bonique conſule, quæque tibi ſupplex offero,

AUGUSTISSIME ET SERENISSIME

CArole, *cui triplici fulgent redimita corona*
Tempora, quem mundi ſydus utrumq́; colit;
Accipe, Sidoniæ non vellera ſanguine conchæ
Ebria, nec Phrygiâ Serica picta manu.
Non hîc gemmiferis quæ fluctibus India condit,
Aurifer aut fulvo quæ vehit amne Tagus.
Carole *muneribus cedunt hæc vilia noſtris,*
Et ſunt hæc meritis inferiora tuis.
Nos te digna damus, terras damus, æquor et arces
AEtheris, & quicquid maximus orbis habet.

ELENCHUS POEMATUM.

CREATIONIS rerum deſcriptio poetica.

LIBER PRIMUS.

Quæ maſſæ dedit orſa rudis vis diva creatrix,
Diſtribuitq́; locis, diſcludens Nerea terris,
Viſq́; opifex eadem ut ſinuatis orbibus orbes
Arcuat, & cœli camerat faſtigia ſumma,
Utque hominis libata polo mens numinis hauſtu,
Semina mortiferæ labis concepit Edene,
Unde Dei ſoboles cœli radiantia templa
Liquit, ut ætherea reduces nos ſiſteret arce,
Argumentum ingens, celſæ dignum alite mentis,
Pandere fert animus. Mihi tu qui mœnia mundi
Struxiſti, glomerans flammato fornice cœlum,
Adſis ſancte parens; faciliſque in vota vocanti

De rerum Creatione.

Adsis Nate Patris, mundi melior is origo,
Qui Patre, qui Nato manas communis utrique
Spiritus adspira, atque animis illabere nostris.
Non mihi Pegasides curæ, non præses Apollo
Pegasidum, nil Cyrrha iuvat, nil numina vana.
Alma trias, Deus unus agat præcordia motu,
Ut sacrare ævo, numerisque extendere possim
Facta Dei, & rerum tantas evergere moles.
PRincipio cœlum terramque, & finibus ambit
Quicquid terra suis, quicquid versatile cœlum
Circuit, & mundi non enarrabile textum,
Perfecit senis dicto pollente diebus
Rerum opifex, tanta præbente exordia moli
Materiâ nulla. Sed inanis & horrida primo,
Nec picturatos tellus induta colores
Stabat iners, succique expers, & vulnera aratri
Ferre impar, nec odora herbis, nec flore renidens,
Sic pertæsa sui, quia se minor, illa subire
Aspectum renuit, pelagique ingloria in antris,
Undosis suspensa tholis latet; alga flagellat
Omne latus, fluctuque unda imperiosa coercet,
Et cingunt vitreo circumflua cærula vallo.
Nulla polo emicuit vel lux vel Lucifer, omnem

Sed

Sed molem immensam hanc undarũ altumq́ profundũ
Furvus pallor habet, tenebræ undiq́, & undiq́ pontus.
Huic vastæ moli demissum flamen ab alto
Incumbit, tremuloque alarum remige crispat
Fluctusque fluviosque maris. Tum conditor orbis
Armatam radijs, pulsâ caligine, lucem
Effulgere iubet. Lux hinc incanduit alma,
Exhilarans roseo mundi incunabula vultu.
Quam postquam radiantem oculis cælestibus hausit,
Ipse suis favet inceptis, & limine in ipso
Applaudit nascenti operi. Tum lucis & umbræ
Alternat pater imperium, noctemque diemque
Instituit, sceptrique pares indulget honores.
Sic fugiente die piceis præmissa quadrigis
Incubuit pallens tenebroso vespera amictu;
Et veniente die præijt rutilantibus alis
Aurique argentique nitor, sequiturque premendo
Alma dies, sine sole dies. Hæc meta laboris
Prima fuit. Dein rerum opifex crystallina cœli
Mænia circumagens, nitidi seu carbasa lini
Explicat, & curvis glomerans infraque supraque
Fornicibus, spatijs à terra dividit æquis.

Ambrosiosque super latices & nectaris amnes
Imposuit, tactu temerarent forte nefando
Ne tenues nebulæ Phœbi quas evocat ignis;
Aut pater Oceanus, si quando turbidus ira
Ore vomit spumas, tollitque ad sydera fluctus,
Horrifer ut Boreas flabris sua regna flagellat.
Quippe hos, arcanos genitor semovit ad usus,
Et maris amplexu toto disclusit olympo.
Altera fronte rubens prænuncia vespera noctis
Pallentes fasces tetrique insignia regis
Pullatis advexit equis, & nocte fugata
Detexit croceos vultus aurora diei.
Tum sator ut nullis currentia flumina metis,
Humentisque globi fastum, fluctumque tyrannum
Vidit; & undoso captivam carcere claudi,
Et totam salso laniari verbere terram,
Non tulit effrænes errare licentius undas:
Sed maris imperium castigans limite certo,
Vincit arenosis erratica cærula frænis,
Et gyro breviore rotat. Congestus aquarum
Stat cumulus, pater Oceanum quem dixit: in istum
Devolvunt famulas labentia flumina lymphas.

Hic

Hic glauco in solio, teloque tricuspide cinctus,
Quo trifidi regit orbis aquas, dum temperat æquor,
Egerit hos latices, nunc illos excipit alvêo.
Huius ut exsolvit vinclis arentia latè
Arva Deus, matris celebrat natalia Terræ.
Tum rerum pater ad terram conversus inertem,
Luxuriare iubet segete, atque undare repente
Frugibus, & fœtum fœtu instaurare renato.
Iussa Dei exequitur tellus. Vitalis in artus
Irrepit tepor, & genitalis macerat imber,
Arentesque sinus divina potentia solvit.
Illa, velut chari in gremio nova nupta mariti
Postquam experta toros, viridanti semine prægnat
Iam maturo utero, iamiam paritura laborat,
Induitur florem tellus, sylvæque coronant
Arva comis, horti dant sponte rubentia mala;
Prata nitent, cœlo sicut Thaumantias udo,
Cum picturatum dat mille coloribus arcum.
Quæ modo gleba omni sine cultu ignava latebat,
Vndique spumosis pelagi pulsata procellis,
Purpureo veluti Regina superbit amictu.
Præcipuè Tigris dominum qua murmure rauco

Euphratem

Euphratem ſalvere iubet minor alveo, & unà
Concurrit, faſces & vitrea ſceptra reſignans.
Mundi ibi deliciæ, mundi flos, mundi & ocellus,
Palmaque pomiferæ glebæ, ruriſque voluptas,
Hortus erat, ſuperans mortalia pectora cultu:
Quem ſevit Deus ipſe manu, gemmantia cuius
Prata roſæ pingit ſanguis, pingitque liguſtri
Lac nivei, pingitque aurum quod vincit & oſtrum,
Omniferoque beans fructu bona copia campis
Fluctuat, & cælum perflat felicibus auris.
Annuit his opifex, & veſper tertius alto
Ingruit, horrendæ chaos illætabile noctis
Pone ferens, triſtique itidem caligine pulſa,
Tertia lux roſeo fulgore retexit Olympum.
Continuo poſtquam nullo clareſcere cultu,
Et nullis pingi facuIis radiantibus æthram
Advertit genitor; rutilantia corpora mille,
Mille oculos, mille igniculos intexit Olympo.
Quale micat variis Sidonia palla pyropis,
Aut quæ Mæandris auri argentique refulget
Invitans ſpectantum oculos Babylonica veſtis.
Tale nitent tremulis cœli laquearia flammis.

Cernere erat tum aſtrorum acies, nitidaſq́ phalanges
Stare illas, iſtas palantes ire per æthram
Igne vago, adverſis nec non concurrere flammis.
Quarum quæ roſeo pulcherrima frontis honore
Fertur inaurato lampas Titania curru,
Et regis titulos & regni poſcit habenas,
Protrahat vt luces, vel longas contrahat vmbras.
Hæc breviore diem quoties decircinat orbe
Et prono curſu noctis compendia laxat,
Frigida bruma gelu ruris populatur honorem,
Terraque marmoreo torpet tabulata rigore.
Ocyor & quando metis exſurgit Eois,
Serior occiduas & currus condit in vndas,
Terra ſitum ponens herbarum vernat amictu,
Et ſpirat blando renovatrix gratia vultu.
Præterea nocti quæ ponere iura ſilenti,
Et refluo poſſit pelago quæ figere leges,
Fax accenſa polo eſt, Solis fax æmula flammæ,
Aurea virgineum prætendens fronte ruborem.
Hæc, ſive amplexu tabeſcat lumine fratris,
Sive etiam exigua meditetur cornua fronte,
Aut plenos quando pollentior exerit ignes,

Adducit

Adducit pelago, pelagoque immittit habenas.
Hæc quoque, cum multo poppyſmate frater anhelus
Ceſſat equos laſſos ſtreperis urgere flagellis,
Et Tarteſſiaci ſitiens ſubit æquora ponti,
Ilico roriferas conſcendit veſpere bigas,
Amiſſum ſolando diem: & clementia cœli
Irrigat arentes genitali aſpergine campos.
Ipſe opifex operi gratatur. Veſpera quarta
Terram vmbris operit: victuſque labore & amore
Cæruleæ ſubiens algoſa cubilia ſponſæ
Sancit in æquoreis connubia Delius vndis:
Et croceo thalamo cunctantem aurora reſolvit
Coniugis humenti gremio, præienſque rubenti
Fronte ſerenat agros. Tum conditor humida regna
Intus agit, totoque maris ſe corpore miſcet.
Mox matres animantur aquæ: gens aſpera ſquamis
Naſcitur, & ſalſi per glauca palatia regni
Æquoreum genus omne natat: pars remige pinna
Radit aquas, primique duces immania cete
Inſultant ſcopulis & flumina mole fatigant:
Pars innixa pedum numero, non remige pinna
Sulcat aquas, munita latens ſub tegmine teſta

Pigra

Pigra per humentes sinuat vestigia calles:
Pars quoque tarda hærens scopulis sub cortice concha
Pinnarumque pedumque expers depascit arenam.
Ergo ubi tecta replet spumantia pinniger undæ
Incola, continuo glomerans volat agmine denso
Hospes agri genialis avis: caput inserit astris,
Et liquidum molitur iter, plaudentibus alis,
Dux volucrum, torvis oculis atque ungue minaci,
Nil tela adversi metuens radiantia Phœbi.
Proximus huic dulci cantu subit oscinis ordo,
Aeriosque super tractus atque arbuta mulcent
Innumeri numeri & centum discrimina vocum.
Imprimis Philomela modis & carmine præstans,
Deductum resonet seu presso gutture murmur,
Tinnula seu numeros argutet voce canora,
Sive æquo suaves libret discrimine voces,
Seu tractim ducat modulos, vel chromata denset,
Illa movet silices, altasque in montibus ornos.
Tertius est volucrum visu pulcherrimus ordo,
Ante alias pavo rutilans gemmantibus alis,
Os, humerosque auro clarus, radiataque terga,
Dum tumet, & caudæ stellatæ syrmata spectat,

Ardet

Ardet amore sui, & placitos alit ossibus ignes.
Nec te transierim, celebras qui stagna Caystri,
Ales olor Geticas superans candore pruinas,
Eoumque jubar niveo fulgore lacessens.
Vicina tu morte tibi, ceu præfica, lessum
Ore cies, quæ saxa, lacus, sylvæque propinquæ,
Flebile saxa, lacus, responsant flebile sylvæ.
Neve indictus eris stolida qui mole superbis,
Remige non cœlum alarum sed vertice pulsans,
Progeniem secura, maris quæ flumina propter
Ova locas calcanda, sonans immane ruditu.
Hoc tamen exiguo naturæ munere præstas,
Quod ferri subigis stomachi fornace rigorem.
Accipit applausu tum conditor ista secundo,
Hisque beat dictis. Pennis quæ cærula cœli
Tranat avis, pinnisque secat quod marmora ponti,
Macte ait, & seriem numerosa prole perennet.
Hæc ubi, quinta rubens accendit vespera flammas,
Et quinta emicuit stellis aurora fugatis.
Tum rerum genitor terras ut civibus orbas
Aspicit, & nullis animantibus hospita rura,
Luxuriem teneræ nusquam depascier herbæ,

Stare

Stare etiam intactas segetes, dapibusque referta
Omnia, sed nullum structis accumbere mensis;
Inspirans terris animas, vegetansque per artus,
Quod vescas salicum frondes, quod pascua læta
Carperet, & morsu luxum compesceret herbæ
Dat pronum pecus, & proiectam ad pabula gentem.
Hinc Leo prædator Lybicis novus incola campis
Ore fremens, oculis scintillans, perque torosa
Colla iubas iactans, cœlum rugitibus implet.
Mole ingenti instar montis cui turriger adstat,
Quãquã impar animis, Elephas, mage robore præstans
Cumque his dente ferox aper, & compressibus ursus.
Quæque gerunt sylvestrem animum, lustra avia luci
Et loca sola habitant. Sed quæ mortalium in usus
Munificus voluit genitor mansuescere cultu,
Culta colunt: ludit niveâ cum coniuge taurus,
Cum socia villosus aper, cornuque petulcus
Cum consorte aries, spatijs lascivit apertis
Præfractus sonipes, & cursu provocat euros,
Discitque ad numerum sinuare volumina crurum.
Quid dicam maculis insignem, atque orbibus orbes
Implexos sinuantem anguem? Quid viscera gentem

Rimantem

Rimantem terræ? Quæ dum loca subdita nocti
Excavat, & riguum terræ bibit ore virorem,
Sauciat, heu, duram numeroso vulnere matrem.
His ita finitis, opifex opus exigit æqua
Lance suum, iuvat & series, operosaque rerum
Congeries. Tum quæ terras quæ temperat astra
Alma trias succincta æterno pectus amore
Humani generis, secum permulta volutans,
Multa movens animo, sic sancta silentia rumpit.
Nos Deus æternus, qui fons, qui meta suprema,
A quo cuncta fluunt, atq; ad quem cuncta recurrunt,
Nos veneranda trias, quicquid complectitur orbis,
Infera cum spatia, & superi spatia avia mundi
Condidimus, sed quo spectant hæc dædala texta,
Tantæ & molis opus? quidnam promovimus istis?
Cum mare, cum tellus nobis neque regia cœli
Farrea dona ferant, thurisve operentur acerra.
Ergo hominem cœleste genus fingamus; is ore
Non prono terram spectet, non cernuus ima,
Arduus erecto sed toto corpore cœlum
Suspiciat patrium, & cognatas ætheris arces.
Isti terra gerat morem, circumfluus humor

Pareat imperijs, placidoque animantia degant
Auspice sub tanto, nobis hic vota precesque
Nuncupet, & sacros supplex adolebit honores.
Pulverea tum fæce soli, succoque tenaci
Informem subigit massam, fingitque decoram
Corporis in speciem, quam divâ cœlitus aurâ
Imbuit. Hospitio luteo mens incola degens
In gyrum rationis agit famulantia membra,
Sydereasque legens arces, atque ardua rerum
Perpetuo fertur motu, velut æmula cœlo,
Ætherijsque opibus florens, & numinis haustu,
Disparat à brutis, hominemque exæquat Olympo.
Ad quem rerum opifex, quum primum in luminis oras
Editus, his cœlo blandis est vocibus usus.
Nate Deo, natosque Deo natasque dature,
Macte animo, socijs tædis vincloque jugali
Coniunctam, officijs & castis ignibus ambi:
Illa tibi sobolem divino semine cretam
Faxo edat, genus humanum quæ in sæcla propaget:
Nec te cura dapum coquat, aut angustia rerum,
Hoc quodcunque vides gremio complectitur orbis
Omne tuum est, lumen iucundum fœnerat æther,

Te

Te levibus mulcens alis circumstrepit aer;
Et vectigales tibi pendunt flumina lymphas:
Alma parens tellus præbet victumque, laremque:
Quin & sylva ferax ramos tibi curvat olentes
Sole coquens epulas maturas, roscida prata
Summittunt herbas, gravidis constagnat aristis
Flava Ceres, hilarem fert livens uva Lyæum.
Hæc & lautitias virides, & semina vesca
Alituum pecudumque gregi dabit, horrida dumis
Seu loca sola colit, seu cultu exercita rura.
At tu nate Deo, quoniam cælestis origo,
Et genus æternum, cœlestibus imbue mentem,
Et fruere æternis, fluxis tantum utere rebus.
Vnum oro, & dictis hoc impero, cum meus in te
Tam prolixus amor mensas dat habere profusas,
Arboris unius feralia fercula vites.
Hæc intonsa comis ramisque fluentibus arbos
Stat mediis horti in spatiis, quæ tollit in astra
Vmbrosum caput, huic vesana scientia nomen
Indidit, à misero deducta scientia sensu.
Hæc licet exuperet malis quæ murici & auro
Concertant, quamvis ramoso fornice Soles

Arceat

Arceat, & frondis niteat vernantis honore,
Mala cave hæc morſu violare, aut dente notare:
Quod ſi amor infauſtas epulas proritet edendi,
Dulcia mala tibi quot funera funere in uno
Et quot acerba ferent: quippe undam trudit ut unda
Sic curas curis & cladem clade novabunt.
Tandem æſtu aſſiduo iactatum & turbine duro
Damnabunt ſtygiis æterna nocte tenebris.
At mihi ſi dederis non intractabilis aures,
Poſteriora meis & duxeris omnia iuſſis,
Ætherios vives annos, cœloque frueris.
Hæc ubi dicta dedit, ſuperûm ſpectante corona,
Terramque, & totum nutu tremefecit Olympum,
Hinc maria & terras oculis atque omnia luſtrans
Apta ſitu, nexu concordia, pulchraque viſu,
Plena ſuis numeris, labiſque exortia cernens
Annuit, & veſper cœlum ſubtexuit umbris,
Et ſexta æquoreis Eos caput extulit undis.

QVAM BEATA Hominis in primigenia *integritate conditio.*

LIBER SECUNDUS.

HÆC magnus rerum genitor cum effecta dedisset,
Terrasque, tractusque maris, Cœlumque profundum
Finxisset, terræque acies, cœlique maniplos,
Otia festus agit: non otia qualia pigri
Aut resides agitant animi. Quippe ille per omnes
Terrarum cœlique vias diffusus, habenas
Molitur rerum, totumque statuminat orbem,
Sed perhibere novas species, procudere formas.
Ante etiam invisas quia cessat, is otia sancta
Sanctus agit, sciscitque diem qui lumina sexta
Excipit esse sacrum, mortales otia sacro
Vt celebrent ritu, fluxisque facessere iussis,

Et

Et quibus ægreſcunt hominum præcordia curis
Deterſis, toto ſuſpirent pectore cœlum.
Et mundi ſenis quia texta operoſa diebus
Abſolvit genitor, lux ſeptima quando recurrit
Ire hominem voluit celeri vertigine mentis
Per naturam omnem, mundique recludere leges,
Altius hinc ſeſe efferre, & victricibus alis
Ætherias ſuperare domos, & templa Tonantis,
Artificeſque manus, & numinis ora tueri;
Vnde queat votis, & ſupplice voce piare
Authorem rerum. Quis tecta micantia cœli,
Eoumque iubar niveo quod fulgurat ore,
Aut quæ nocte nitent argentea lumina Lunæ,
Ætheriaſque faces radiatis vertice cirris
Conſpicuas, picti vel odora emblemata campi
Intentis luſtrans oculis, & lumina mentis
In te convertens, decorat quem gloria & omnis
Ornat honos, ambitque decus rutilantibus alis,
Numinis immenſâ non maieſtate fatiſcat?
Nec minus è nihilo mundum quæ mœnia cingunt
Produci, liquidæque humeris trepidantibus auræ
Vndarum pelagique graves fulcirier orbes

Immenso produnt pollentem robore dextram.
Quin etiam concors discordia, nexaque nexu
Dispare congeries, compar velut ordine surgens
Fistula disparibus septem compacta cicutis
Evincit solers æternæ mentis acumen.
Septima lux ergo, lux terque quaterque beata!
Qua, positis mundi curis, succedere cœlo,
Et propriore datur perfundi numinis aura.
Felix magne Adam, generis primordia nostri:
Tu divûm genus æternos super æthera manes
Mente refers, & habent concreti corporis artus
Quicquid mundus habet, qua Titan exerit ortus
Gemmato temone rotas dum condit in æquor.
Ossibus insidit vis saxea, vertice summo
Vernat sylva comans, & venis sanguinis unda
Molitur liquidos ramoso tramite cursus.
Igneus ardor agit præcordia: mentis egenis
Vis quæcunque animæ est, animo glomeratur in uno
Exiguo magnus sic clauditur orbis in orbe.
In quo viva etiam regni collucet imago:
Exercet rerum imperium regina voluntas,
Assidet huic ratio sancti velut ordo senatus,

Affectus

Affectus tacito dulces qui corde residunt,
Dilectos nimium reddunt, quos gratia tollit
Illecebrosæ aulæ, sensus quasi turba ministra:
Accessit pietas, atque indulgentia cœli.
Sola thori consors & sacra iugalia deerant.
Ergo O sancte parens qui connubialia festa
Pronubus ominibus lætis & iura marita
Sanxisti, largo me sacri flaminis haustu
Imbue, ne tenuem deducto ingentia versu.
Postquam mundi opifex sociasset compare nexu
Alituum pecudumque greges, & sæcla ferarum,
Atque Adam qui cura Dei, qui debita cœlo
Progenies, sola solus recubaret in herba,
Quæsivit genitor terris, quæsivit & unda,
Siqua viri amplexu, vel tanto digna cubili:
Nulla ubi, qua mundus celsas acclivis ad arces
Tollitur, aut qua humiles premitur devexus ad oras,
Inventa est; morti torpenti affine sopore
Illigat, & lateris curva compage solutâ,
Costa Evam maturam ævo confingit, & ampla
Dote beat formæ: qualis Sol aureus exit
Mane novo largo terras cum lumine vestit,

Emicuit talis vultu Heroina ſerenans
Vmbroſum nemus, & lucem ſub nubila iactans.
Hæc quoniam caro carne viri, quoniam oſſibus oſſa,
Dicta vira *eſt, Deus huic diam mentemq́ animumq́*
Inſpirat, ſiſtitque viro, myſteſque hymenæos
Concelebrat, lectum & genialem ſternit Edene.
Iuſſit in amplexus irent, & prole replerent
Oceanus refluis terras quas ſubmovet undis.
Mox dapibus menſa inſtruitur, Geniique miniſtri
Accincti apparent: herbas & olentia ponunt
Mala illi: calices hi nectaris amne coronant.
Advocat hortus opes, mittit ſua munera ficus,
Datque pyrus fætus, & dat ſua pignora malus,
Et ceraſus Tyrio ſplendentia fercula cultu,
Dant oleæ baccas, dulces vineta racemos,
Quæque olim caſus pinus viſura marinos,
Et quæcunque tument pleno pomaria ſucco
Symbola dant, ſacriſque ferunt donaria menſis.
Quin etiam in numerum blandis concentibus auræ
Conſpirant, ſylvæ in numerum ſua brachia flectunt,
Et rami iunctis amplexibus ordine ducunt
Inter ſe choreas, ſaltuque in ſydera ſurgunt.

Fertur arundineo Phiſon prætextus amictu,
Purius electro devolvens agmen aquarum,
Et Gihon, rapidus Tigris, & regnator aquarum
Euphrates, liquido teſtantur gaudia plauſu,
Ridet ager, rident flores, & paſcua læta
Picta ſinus auro ſplendent, & crine coruſcant,
Prataque purpureis decorant ſua tempora ſertis.
Nec nemora atque amnes tantum vel pinguia culta
His gaudent tædis, ſed cœlo purior axe
Delius aurato rutilat, ſeu Tethyos udos
Cum primum in thalamos & cærula brachia venit.
Quin etiam Aligeri, cœli ſuper ardua, fratres
Gratantur plauduntque hilares: tum flammeus Ales,
Quem ſacer ardor agit, cantu ſic ora reſolvit.
Quo ſocias tædas, quo vincla iugalia dicam
Carmine? Connubio nil Sol decor aureus orbis
Dignius aſpexit. Tua primum ſacra dicavit
Rerum opifex, primum ſtravit geniale cubile,
Accenditque faces lætas. Te prima tulerunt
Tempora, tu ſeris æquabis tempora ſæclis.
Tu ſanctos quæ ſancta trias ſanxiſti Hymenæos
Adſis O Hymenæe trias, hymen hymenæe.

Nil

Nil te connubium lucis fert dulcius aura:
Tu dulces das amplexus, tu dulcia casti
Pignora das thalami, & socialis gaudia vitæ:
Ingrati sine te soles, & sydera noctis,
Dulce nihil: Tu quæ dulces sanxisti hymenæos
Adsis O Hymenæe trias, hymen hymenæe.
Commoda quanta ferent hominum connubia genti!
Iuverit arcanos quod vir cum coniuge sensus
Conferat, & socias studeant extendere curas
In commune bonum, communia vota precesq;
Iungant, & cura communi pignora tollant.
In commune bonum tu quæ sanxisti hymenæos
Adsis O Hymenæe trias, hymen hymenæe.
Te sine connubium quis avos numerabit avorum?
Nulla domus sine te natos fert, nulla nepotes:
Per te hominum cœtus, per te commercia constant,
Per te fana Dei laudes sacrataque tecta
Templaque marmoreis recinent suspensa columnis:
Per te Panchæis adolescent ignibus aræ.
Adsis O Hymenæe trias, hymen hymenæe.
Vosque quibus pars est divinæ mentis, & haustus
Ætherios trahitis, thalamis & compare nexu

Conjuncti

Coniuncti, memori mea dicta recondite mente.
Cum volucres, pecudesque Deus discreverit ortu,
Et quæ squamigeris sulcant vada cærula pinnis,
Humanumque genus totum deduxit ab uno,
Strictior arctet amor quam quæ disterminat ortus,
Incutiatque novos socialis tæda calores,
Ardentesque imis accendat in ossibus ignes:
In te Evæ caleant æternis pectora flammis,
Tuque tuam observes æternis ignibus Evam.
Adsis O Hymenææ Trias hymen hymenææ.
Vos quia connubio stabili Deus ipse dicavit,
Eius iura pater, non solvet fœdera mater:
Qui te cunque locus, qui te tenet angulus orbis
Ille Evam teneat: si Phœbi littus utrumque,
Aut volucer pluviis alis quibus Auster in oris
Orditur cursus, Boreæ seu limina vises,
Arvaque Riphæis nunquam viduata pruinis,
Dulce onus usque tuo lateri comes hæreat Eva,
Adsis O Hymenææ Trias hymen hymenææ.
Tu qui uni sociate Evæ, cum coniuge coniunx
Vive una, unius thalamos unius & ambi
Amplexum, unius vultuque in vultibus hære,

Alter

Alter & alterius tantum ſuſpiret amores.
Adſis O Hymenæe trias, hymen hymenæe.
Eva viro officiis adſis, tu ſedulus adſis
Officiis dilectæ Evæ. Sit mutua prolis,
Mutua cura domus, res mutua, mutua vobis
Vota, preces, nec non ſors ſit communis utrique,
Vna ſalus vobis, corq́; unum, atque una voluntas.
Adſis O hymenæe trias, hymen hymenæe.
Hæc ſunt quæ paribus ſtudiis communia vobis
Officia incumbunt, reſtant quæ propria cuique
Munia ſignare, & partiri limite certo.
Quæ tibi iuncta thoro, quæ in dextram convenit uxor
Iunctaetiam & menſa eſt: Hic te labor ergo iuvabit,
Solicitare ſolum ferro, atque impellere glebas,
Et ſcrobibus ſtirpes, & credere ſemina ſulcis,
Atque oculos libro gemmaſque in cortice læſo
Inſerere, ut diſcant alieno adoleſcere trunco.
Meſſibus & falcem ſupponere, frugis acervos
Convectare domum, fœtu diſtendere cellas
Arboreo, placitoque famem depellere victu.
Et quia coniugij moderaris fræna, marita
Sceptra dedit que Deus, tu quam dedit utere ſorte,

Utere sed placidè: non Evæ exordia planta
Pulverulenta pedis dedit, ut verniliter illam
Prosubigas pedibus, nec lumbi casta iugalis
Nunc sedes flammæ, venturæ prolis origo,
Ut patris imperio premeres, latus hausit apertum
Dextra Dei, lateris costâ datur aurea coniunx;
Sit lateris comes ergo, & sit sociale mariti
Imperium; sit mite iugum; sint mollia iura
Coniugij, & sævi non aspera iussa tyranni.
Adsis O Hymenæe trias, hymen hymenæe.
At quæ creta viro, spe mater, fœdere coniunx
Te tua cura manet: si coniunx vomere presso
Insequitur terram, si sulcis semina mandat,
Et cultu renovat felicia iugera campi,
Ignavosque dies non umbrâ ignobilis otî
Ire sinit, pigro torpescere corda veterno
Turpe puta; quas ille dapes, quæ læta reponet
Pabula, tu custos serva, tu fida ministra
Prome illi, & cunctos præsto sis commoda ad usus.
Quin &, coniugio quamvis dignata superbo,
Hunc dominum observa, totaque hunc suspice mente:
Quod melior pars ille tui, quod conditor orbis

Huius

Huius in auxilium tibi vitæ indulserit haustum,
Quod sexu præstet, quod ad eius finxerit ora
Ora tibi Deus, & lateris quia chara propago;
Sciscat & hæc totum qui nutu temperat orbem.
Heu quam grande nefas tot sacra revellere iura!
At si scita Dei sequeris, si iussa capessis,
Ætherijs deges ævum conscripta maniplis.
Hæc da connubij genitor qui præses & autor,
Atque hos prole bea numero quæ sydera cœli
Vincat, & Oceanus quas æstu volvit arenas;
Vt viduas repleat sedes, & lucida cœli
Templa, quibus pulsi scelerati in tartara manes.
Ætherijs postquam modulis geniale peregit
Flammeus hoc Ales carmen, chorus aliger omnis
Plaudit. & hoc cœli resonant laquearia versu,
Adsis O Hymenæe trias, hymen hymenæe.
Felices animæ tu vir cum coniuge, iunxit
Quos sociâ tædâ & faustis Deus ipse hymenæis!
Quippe exors labis mens enthea corpore puro
Dotata ætherijs gazis & numinis haustu.
Quid referam vultus cœlestes? Quid decus oris
Augusti? Et roseum sinuatæ frontis honorem?

Æmula

Æmula ſyderibus quid lumina? Thuris odores
Spirantes nares? Quid malas ſuave rubentes
Luce velut primâ cum cœlum purpurat Eos?
Quæque magis niveo candebant corpora lacte?
Nil aberat quodcunq; beat. Sedet arduus alto
Compoſitus ſolio, terræq; incumbit habenis
Rex Adam arvipotens, parent infraque ſupraque
Sideraque & tellus, dextra lævaque miniſtrant
Alituum pecudumque greges, ſtant ante ferarum
Agmina, ut obſervent nutus & herilia iuſſa:
Ingenio quorum perſpecto, atque indole, dixit
Nomine quæque ſuo, quo ſigno obſtringit in ævum,
Auctoratque ſuis iuſſis. Immania Cete
Tritonque & Phocæ, glaucuſque exercitus omnis,
Qui verrit tremula ponti vada livida cauda,
Procumbunt prono obſequio. Sedet ille ſuperbo
Interea quamquam in ſolio, quæcumque ſub æthra
Sub leges mittens, non crines vitta coercet,
Non chlamydem auratam induitur, non fulget in oſtro
Aut pictâ ſplendet trabeâ, vel Iaſpide fulvâ
Stellatus rutilat, nullus velabat amictus
Corpora, non Côis pellucens veſtis ab oris,

Nec

Nec quæ densa fugat brumæ penetrabile frigus.
Nondum admorsa dabat teneris inimica labellis
Pensa colus, nondum prægnabat stamine fusus,
Necdum tela iugo pendebat, sedula necdum
Arte manus docto sociabat stamina plexu.
Nullaque Sidonio livebat lana veneno.
Verum ambo nudi degebant, nuda patebant
Membra oculis, oculos nec quid temeraret habebant:
Plena sed integro regnabat corpore virtus:
Non rubor infecit male pravi conscius ora,
Dejecitve pudor sontes in pectora vultus.
Nondum etenim labis vitiarunt pectoris arva
Semina mortiferæ: nullis arsere nefandis
Ignibus, aut dulces hauserunt corde furores:
Nec cladem agricolis, silvæ populatus honorem,
Increpuit Boreas, pluviis nec inhorruit alis
Vndæ inimicæ agmen devolvens imbrifer Auster:
Nec febrim morbosque graves, tardamq; senectam,
Aut rigidas parcas, & inexorabile lethum
Infandum scelus aut Cocytia regna dedere.
Vnde homini nil veste usus. Felicia prima
Tempora, felices animæ quas prima tulerunt
Tempora, felices victuræ hoc culmine rerum,
In terris, terrisque procul felicius astris.

FINIS.

DE

DE LAPSV PROTO-plastæ, & omnium in *eo posterorum.*

LIBER TERTIUS.

HOC apice in rerum stantes & vertice summo
Invidiæ tabo livens ut conspicit Orci
Arbiter, umbrabant cui tempora nigra ceraste,
Horrendum fremit, & Stygias ululatibus umbras
Convocat, hasque rotat voces, & detonat iras.
Nos genij æterni, cælo quibus ortus ab alto,
Sedibus expulsi ætherijs loca lucis egena
Incolimus, sine fine damus, proh, vindice pœnas
Numine: & hic ADAM, *qui terræ filius, oras*
Telluris tenet, & cæli spe devorat arces.

Siccine

Siccine nos Genij ruimus? Stat pulvere cretus?
Iuro ego Cocytum, iuro ſtygiamque paludem,
Et pice torrentes fluvios graveolentis Averni,
Sulphureoſque lacus, damnataque regna tenebris,
Quando opis haud noſtræ cœleſtes vertere ſedes,
Caſtra triumphato vel numine figere cœlo,
Exitio humanam gentem me à ſtirpe daturum,
Expleturum odijs animum, gentiſque ruinâ;
Infenſum infenſa quia reddit imagine numen.
Aſſerſere umbræ ſtygiæ, auxiliaria ſpondent
Arma, irâq; fremunt rabidæ, & fera murmura miſcent
Agmen apum ut, quando populantur cerea tecta.
Ille ſub hæc: Nil O ſocij, nil viribus uſus:
Res tractanda aſtu eſt: nam adverſum pectus in hoſtē
Ferre irâ expromptâ, vel aperto invadere Marte
Non iuvat. Inſidijs gravidum pectuſque malorum
Fœcundum excutiens, animal ſolerſque decorum &
Terga notis rutilantem anguem, pulchreque rotantem
Multiplici nexu ſpatioſa volumina caudæ,
Ingreditur; ſtruit inſidias heu anguis in angue!
Incomitata viro forte uxor ſola per hortum
Regali incedit greſſu, ceu purpura lacte

Miſta

Miſta, rubet; candetque roſis ceu lilia iuncta:
Cæſaries per colla fluit, ſeu cærula nubes
Solis inardeſcens radijs. Nunc arbuta ſpectat,
Frondoſaſque domos avium, & pubentia ſylvæ
Brachia, nunc lætos campos, nunc picta vireta,
Pulſanteſque udis ripas ſingultibus amnes,
Volventes curvis feſſas erroribus undas:
Luminaque his paſcens fruitur fœlicibus horis.
Illi adverſa ferens veſtigia tortilis anguis,
Vt molles aditus & commoda tempora novit,
Ante pedes prono ſe vultu ſternit heriles,
Adlambenſque imas plantas, ſic callidus infit.
O terræ pelagique potens, rerumque ſub æthra
O Regina! Poli quæ ſceptra capeſſere digna!
Et Iovæ trifidum moliri fulmen Olympo!
Quid terras habitas humiles? Aut ſi dea terram
Sub ditione tenes, cur terræ excludere fructu?
Qui victum tenuem pomumque parabile vobis
Invidet, an ſuperûm dabit ille accumbere menſis?
Non dabit; etſi adverſa ſedet ſententia mente,
Heu te vana fides, & ſpes deludit inanis!
Hæc ſerpens; non incaſſum, non irrita vento

Verba volant, errans seu nervo pulsa sagitta
Aufugit, & vacuas nequicquam verberat auras:
Nam si non hostem sternit primo agmine facto,
Munit iter letho: quippe illa immanibus ausis
Contra ire & referire ictus non fortiter instat:
Sed molli affatu mulcens, his ora resolvit.
Quisquis es, O tanto qui me dignaris honore,
Nos cœlo invisos, odiisve incessere amaris,
Pigra vel ignavum cepisse oblivia numen
Tu ne crede, notis rutilas qui terga decoris.
En horti vernantis opes, ubi silva comoso
Vertice pubescens in cœli enititur arces,
Unde lares virides frondosaque regia surgit.
Aspice quæ pedibus substrata tapetia nostris;
Quam pallent, violas; quam candent, lilia; flavent
Quam, croceã Caltham; quam dulce accendat amomũ
Quid memorem Zephyri spirantia flamina Stacten?
Et Myrrhæ lachrymas stillantes vulnere matris?
Nectare quid fontes, quid rivos melle fluentes?
Ætheriasque dapes? Quæ dives continet orbis
Quando Parens largus nostros indulsit in usus,
Arboris unius fructu dapibusque nefandis

Exclusit

Excluſit, quiſquamne Deum pulſabit avari
Crimine, livoris viruſve impinget Olympo?
Si nec vana fides nec ſpes me ludit inanis.
Ut bello ſegnes animos, & inertia corda,
Et iaculis adaperta videt, tum fervere pugnâ
Incipit & bellare ferox Acheruſius anguis.
Non iras tamen exertat, non fulminat armis,
Non galea induitur criſtata aut cingitur enſe,
Aut hoſtem torvus ſpectat, ferrumve laceſſit
Ille, ſed arte dolos nectens, inimicaque corda
Diſſimulans, his aggreditur: Quid lenta reſidis?
Quid te cura Dei ſatagit? Quid ſcita remordent?
In vos illa Dei non mens animuſque benignus
Quem reris. Sacro quid vos abſcedere luco,
Atque epulis procul eſſe iubet, menſiſque deorum?
Dic te ſiqua lues inceſtat, dirave noxa
Impiat, & cur hoc meruiſti carcere plecti?
Aut ſi labe vacas omni, tabeſcere numen
Invidia ſtat certa fides, cœloque negato
Vos miſeros terræ glebæ adſcripſiſſe colonos.
Quæ vos cruſta Deus vetuit contingere morſu,
Ambroſiæ ſunt illa dapes, & fercula cœli,

 Lautitiæ

Lautitiæ Superûm ſummique cupedia Iovæ.
Libatis his ore epulis vos regia cœli
Accipiet divos, vos nulla arcana latebunt,
Quæ ſunt, quæ fuerant, quæ poſt ventura pateſcent:
Nec magis ex uſu quicquam, aut iucundius vſquam
Quam ſecreta deûm, quamque orgia myſtica ſcire,
Et mundi penetrare ſinûs, atque ire per omnem
Naturam, & rerum cæcos aperire receſſus.
Scire iuvat cœli quæ celant invia templa,
Vel latebroſa tegit tellus quæ nocte profunda,
Quæque ſerant glaucis loculis neptunia regna,
Æthere quot flammæ, quam multa grandine nimbi
Culminibus crepitant, quot campus flavet ariſtis,
Æquora quot fluctûs; quotque æſtus volvit arenas:
Et quotquot taciti clauduntur pectore ſenſus,
Iſta tibi parvo conſtabunt magna labore.
Mala, quibus color eſt aurique aſperſus & oſtri,
Æmula Phœbæis flammis, roſeiſque quadrigis,
Carpe manu, & niveo ſimulac admoveris ori,
Undique fulgebit rerum nitidiſſima forma,
Quas mare, quas tellus, quas cœli continet orbis,
Clarius exoriens quam lucifer exerit ignes,

Cynthius

Cynthius aut cœli medio cum fulgurat axe.
Nec vos terrificent mortis crepitacula vana;
In vos iuris habet nil mors, nil ferrea fata.
Tu Dea ferali Libitinæ vincula collo
Æterna iniicies, & mortem ſub iuga mittes.
Hæc coluber poſtquam, ſtygio male gramine paſtus,
Flexanimis, ſuadæque potens, dedit ore loquelas,
Illa animum ancipitem partes diducit in omnes
Amplum, auguſtum, ingens ſecum decus eſſe volutans,
Cœli adytis hominem ſiſti, ſolioque Tonantis:
Eſſe deûm in numero, moliri tela triſulca,
Cœlitibus dare iura, & rerum flectere habenas.
Vt mens iſta probat, ſtragi diræque ruinæ
Fit via: ceu ſævis Boreas cum flatibus ornum
Incurſat, rapidas glomeranſque in turbine vires
Præcipitat culmen, ſinuatque in cornua truncum;
Ima quatit, ruptoque aditu furit agmine facto:
Nec prius abſiſtit quam totam a ſtirpe revulſam
Eruat, & campum victrici murmure verrat.
Haud ſecus exitio incumbens furialis Echidna
Humani generis; quæ mentis ut occupat arcem,
Lataque funeſtæ reſerata eſt ianua labi,

Caſtra voluntati mox admovet, arma faceſq;
Expedit, & ſævire ferox non deſinit, hoſtem
Quam miſerum ſternat. Dominandi inſana libido
Namque oblita ſuæ ſortis, quæ pulvere creta,
Incipit arma Deo inferre, atque oppedere Cœlo.
O ſcelus, O turpis macula, atq; infamia rerum!
Vile retrimentum terræ ſibi ſceptra deorum,
Et ſuperas ſedes, & divos ſpondet honores.
Dividit imperium cum ſummo fœmina Iovâ.
Quæ matutinas flammas referentia mala
Ut videt, aſpectus rapit, atque immenſa ſciendi
Impatiens æſtus, laudiſque inſana cupido.
His accenſa ſuper, ventris ſtimulante voraci
Ingluvie, victu ferali polluit ora:
Conſortemque thori trahit in conſortia culpæ.
Quem dulci alloquio & blando ſic allicit ore.
His oculis, & luce magis dilecte marite,
Dulce decus, columenque meum, tu, quo ſine vitæ
Non mihi vitalis, communes volvere caſus
Quando datum, quando communis pagina rerum
Atque accepta eadem, commune hoc accipe munus.
Inveni dilecte viam, qua iura refigas

Mortis

Mortis, & ut Iovæ ſecurus fulmina temnas,
Eumenidumque faces & mentis verbera ſurda.
In quæ cruſta Deus vetuit convertere morſus,
Ore avido legi, diuinaque iura reſolvi:
Nec letho patefacta via eſt, duroque labori;
En ſupero, valeo, veſcor vitalibus auris.
Quid niſi ſublimi reſtat ſuccedere Cælo?
Atque augere Deûm numerum? Sed te ſine cœlum,
Te ſine dulce nihil. Terriſne inglorius erro
Subſides imis, & ego me dignor Olympo?
Eia age rumpe moras, atque iſtas deſere ſedes.
Laus quæ exors vitam ſylvis traducere opacis,
Atque errare inter pecudes & ſæcla ferarum?
Maliferoſque putare hortos, & ſtringere frondes,
Falce notare libros, & rura laceſſere ferro?
Dicimur at rerum moliri fræna ſub æthra:
Heu miſeri reges! Verſamus raſtra, ligones,
Sarcula ſunt noſtri dentata inſignia regni.
Per dextram, & cœli teſtor ſpirabile lumen,
Per latus, & lateris crates, atque oſſea tigna,
Unde genus duco, ſi qua te cura remordet
Coniugis, ut vinclis atque hoc te carcere ſolvas.

I

I decus o noſtrum mecum ſuper ardua cœli;
Ante feram greſſus vel paſſibus ibimus æquis.
Tu ſi hoc ore leges pomum, te ſiſtet Olympi
Culmine, vbi totum torquebis numine mundum.
Hæc ubi fata, viri virtus ſuccumbit, ut infans
In cunis poſtquam ſomno luctatus inerti
Cedit, & alta quies toto ſe corpore fundit,
Cum delenifici mulcetur murmure lalli.
Creſcit dira lues, & laudis noxia vanæ
Aura inflat, tumet ut pelagus ſtridente procella
Dum furit & cœlum ſpumoſà verberat vndâ,
Ergo amens animi rapitur, veſanus edendi
Ardor agit: manibus carpit fatalia poma
Mentemque infandis epulis atque inquinat ora.
Heu coeunt noxa cum conjuge fæmina pellax!
Fæmina tu pellax magis, an male credulus ille?
Credulus ille mali, ſed tu quoque fæmina pellax
Conſumptis vetitis dapibus menſiſque remotis,
Evinctus lauro victricia tempora ſerpens
In cœlum attollens criſtas & ſibila colla,
Arduus impuro victor canit ore triumphum.
Peccati interea illuvie & contage nefanda.

Sordet homo, luces & conſcia ſydera noxæ
Exodit, cœli tædet convexa tueri:
Apparent maculæ turpes in corpore toto,
Atque animo ſimulachra modis horrentia miris
Viſuntur, mens Cimmeria velut obruta nocte
Cæca iacet, monitiſque Dei parere voluntas
Neſcia, dura riget, veluti Marpeſia cautes.
At cordis ſtabulant latebris monſtra, horrida monſtra
Qualia, confractis lumbis hircoſa Libido:
Ingluvieſque vorax, avidi quæ lena palati:
Ira ultrice flagro & palla ſuccincta cruenta:
Ventoſa Ambitio ſtreperis reſonantior Euris:
Livor edax lanians crudeli viſcera morſu:
Fauce inhians opibus nullis expleta Cupido:
Torpida Segnities tardo correpa veterno.
Africa quot monſtris, quot pullulat Hydra colubris,
Tot ſcelerum apparent ſpecies; pudor ora colorat,
Succutiturque metu, vindex vis conſcia mentis
Perfurit, & laxis late bacchatur habenis;
Exagitatque animum tædis furialibus horror.
Tum cœlum illabi & circum tremere omnia viſa:
Styx, Acheron, Phlegethon, chaos, & regna invia luci

Ditis, & horriſono ſtridentes cardine portæ
Panduntur, flammaſque vomunt, ſubitoque tumultu
Tota coit ſignis infeſtis machina mundi.
Nil liquidi fontes, nil dulci nectare rivi
Manantes, nil prata iuvant, nec amæna vireta,
Coniferæque nihil Cypariſſi, aut ardua pinus,
Aereæ Quercus, vel Laurus ſacra triumpho,
Aut Cedrus vernans æternæ frondis honore:
Omnia plena metu. Tum quo veſtigia flectant
Incerti, ficum folijs ramiſque fluentem,
Arcentem viridi Cœlum caliginis umbrâ
Proſpiciunt: illuc trepida formidine tendunt:
Membraque velare accelerant, quæ nuda patebant.
Præcipue genitale arvum, quod ſemina gentis
Humanæ reparat, ſordebat labe pudenda.
Scilicet hæc omnes quia Patris noxa nepotes
Implicat, & totam funeſtat crimine gentem:
Inde notas arvum ſervat genitale pudoris.
Id quibus incruſtent dubij tectoria quærunt:
Attoniti trepidante manu folia ampla revellunt,
Lævia deducunt tenui de cortice fila,
Feſtinantque operas miſeri, & ſubcingula lata,

Turpe

Turpe miniſterium! properant molimine vano,
Vt noxæ maculas folioſo tegmine velent.
Interea medium Titan traiecerat axem,
Mitior increpitat cum vernans aura diei:
Adventante Deo incipiunt iuga celſa moveri,
Sub pedibus trepidare ſolum, & mugire cavernis,
Audirique fragor, tonitruque tremiſcere lucus,
Horrificans ſonitu ventus crebeſcit ad aures,
Voxque Dei inſequitur, vociſque volutat imago,
Per nemus ingeminans ADAM: ADAM, *quæ loca, quæ te*
Terrarumque tenent ſedes? Commercia noſtra
Congreſſuſque fugis? Sylvis quid te abdis opacis?
Prodi ADAM, *nec te aſpectu iam ſubtrahe noſtro.*
Ille metu pallet, fugit omnis corpore ſanguis,
Stantque horrore comæ, trepidat crepitantibus auris,
Populea ut folia, aut canibus circundata Cerva.
Spes ubi nulla fugæ, loca nocte ſilentia quærit,
Obſita vel ramis, vel vaſto immania hiatu.
Ferrêæ unde Eumenides & parcere neſciæ Erynnes
Excludunt latebris cunctantem ultrice flagello.
Tum planctu gemituque & tartareo ululatu
Mærens hæc fatur, dejecto in pectora vultu.

O Iudex, nova me facies inopinaque terret,
Me maculæ turpes, nudæque in corpore ſordes,
Et cruciant duris exercita pectora pœnis:
Me ferus horror agit, mihi non vernantia prata,
Non vitreï fontes, cœli non aurea templa,
Nec ſunt grata mihi ſub vtroque jacentia Sole:
Iudicis ora Dei ſic terrent, lancinat ægrum
Sic pectus mihi noxa. O ſi mî abrumpere vitam,
Et detur pœnam quovis evadere letho!
Ipſa parens vtinam mihi tellus ima dehiſcat!
Ad piceas trudarque vmbras atque infera regna!
Montibus aut premar injectis cœlique ruina!
Ante tuos vultus, tua quam flammantiaque ora
Suſpiciam, caput objectem & cœleſtibus armis.
Cui Deus: Vnde pudor maculæque in corpore turpes?
Vnde fuga hæc? Quæ te tranſverſum fœda cupido
Abripuit? Num dira fames ſtimulavit edendi
Quæ vetui, dominæque gulæ cadis hoſtia fœda?
Contra Adam, nullas latebras & cæca iuvare
Antra videns, canis vt rabidus qui exuritur æſtu
Lympharum fugiens ſpumis fluit ore tremendo,
Cumque explere iras atque exſaturare furorem

Non valet, inſanis cœlum latratibus vrget.
Efferus haud aliter furijs & Erynnibus actus
Sævit inops animi, nec habens quem crimine pulſet,
O ſcelus! In Numen commiſſa piacula transfert.
Nonne tenes, inquit, cum me ſopor altus haberet,
Dulcis & alma quies placidæque ſimillima morti,
Quod lateris textum falcataque tigna reſolvens
Conſortem dederas thalami? Te te auſpice tædas
Conjugij accendi, tu conciliator amoris,
Tu paranymphus eras: Tu quando pararius vnus,
In te culpa redit: Per te dotale venenum
Hoc ego concepi. Nam quæ mihi lege jugali
Iuncta fuit, noſtro per te dignata cubili,
Blanditijs teneris noſtris amplexibus hærens,
Igne genas flagrans, ut lilia cætera candens,
Ferales epulas inimicaque fercula ſuaſit.
Tantum pollet amor dominæque potentia formæ!
Hinc Evam ſceleris cauſam rogat, edere mandat,
Cur hoc auſa nefas? Quæ tantæ exordia labis.
Illa, via ut primum voci laxata dolore,
Colluctans lachrymis hæc ſingultantia reddit
Verba. Sator rerum quem tu molitus es anguis

Squamea caeruleis stellatus tergora guttis,
Tartareum subdit tacitè ad praecordia virus,
Flammasque implicuit lethales ossibus imis.
Vt vidi & tristi violavi lumina visu,
Tum ferus error agit, tum me mihi dira cupido
Abstulit, & vana me laudis inebriat aura:
Luxuries peregrina gulae, fructûsque negati
Ambitiosa fames stygium misere sub orcum.
At finxit tua dextra ora, & tua dextera pinxit
Terga notis variis; quo pollet acumine rerum
Muneris omne tui est. Et nos addicimur Orco?
Ecquid ad hoc coelum non sudas? terra tremiscis?
Ora uti Thessalicis Titan contacte venenis
Non palles? mundi non machina tota laboras?
Insimulare audet vilis ne argilla Tonantem?
Et damnare reum? caelumque arcessere noxae?
Sed dum amolitur culpam, vis caeca reclamans
Vellit, & admonuit proprio quod crimine paenas
Penderet: ut sternax sonipes suffragine laesa
Cespitat incessu & fraeno parere recusans
In dominum qui lora regit spumantia vertit
Ora; at quo mage calceferi, vel dente remordet,

Hoc

De lapſu Hominis.

Hoc magis infeſtis ſeſſor premit ora lupatis,
Atque armos ſtimulis & verbere terga fatigat.
Haud ſecus incuſat numen dum fœmina, cœlum
Criminibuſque vrget, ſtimulis præcordia Iudex
Perfodit, & pectus furiali verbere cadit.

HVMANI GENERIS per CHRISTUM *reparatio.*

LIBER QUARTUS.

MOX ſcelerum vindex rerum cui immenſa poteſtas,
Cœlituum ſtipante choro, ſeſe arduus infert
Auguſto ſolio: Dum magno fluctuat æſtu,
Alternante animo, num terras igne triſulco
Deleat, an pelago plenas immittat habenas,
Anne luto meliore genus mortale refingat.
Tergeminæ circum ſtant nocte dieque ſorores:
Blanda ſerenato vultu, præcinctaque olivâ
Sublatis ſupplex manibus Clementia dextram

Cingit,

Cingit: & æquato quæ cuncta examine pensat
Ense Themis stricto claudit lævam: Omnia lustrans
Enodare potens quod inextricabile nexu
Has inter mediam sese Sapientia sistit.
Tunc exorsa Themis dictis his aggerat iras.
Ecquid adhuc culpæ restat? Neque meta modusve?
Cœlituum sedes superasque piavimus oras,
Præcipites dedimus cum nigra in Tartara Manes:
Nunc nova succrescunt scelerum contagia terris.
Namque lutum fragile, & figmentum fæce rubenti
Vilis humi, æthereo flatu quem traducis auræ
Formasti cæleste animal, caput esset ut orbis,
Et maria & terras omni ditione teneret,
Cuique tuæ ut soboli cælestes annuis arces
(Luxuriata bonis hominis natura quod optet
Non habet vlterius) nunc laudis adorea vanæ,
Famæ & dira fames, mentemque evanida palpans
Gloria transversum rapuit, fallacis Echidnæ
Hortatu, nec non & coniugis illice forma:
Sese æquare Deo, nil pensi ducere jura,
Affectare polum, detrudere numen Olympo.
O pudor! ingratique animi indelebile stigma!

Ambitionis apex! extremaque linea fastus!
Quin reus hoc quando pulsatur crimine, numen
In crimen vocat ille, suæ causamque refundit
Labis in artificem, veniam neque quæstibus orat.
Hocce nefas vllo tam prodigiale piari
Posse putem lustro? Sontes absolvere pœnis,
Haud nos iura sinunt. Nullus mihi debita culpæ
Decoquet, is terræ civis seu civis Averni,
Vir geniusue siet, nullo discrimine habetor.
Huc huc ardentes atrâ caligine tædæ,
Huc infælices vmbræ tortore flagello,
Huc quicquid furiarum orco est accedite, in istos
Irruite & tantam terris avertite pestem.
Sunt furiæque facesque angustaque Tartara pœnis.
Hinc largo humectans Clementia flumine vultus
Has reddit supplex voces: Regnator Olympi
Si precibus locus, & miserandi copia siqua,
Da finem ærumnis, & rebus consule fessis.
Desine pœnarum, neque vindex stringere fulmen
Perge oro: nuper manes ultricibus iris
In loca nigra dati: pennâ se tollit ovanti
Supplicio Themis hoc, laudes per sæcula didens.

Ast

Aſt ego quæ Cœli decus, & palmaria virtus,
Si nulla adſpiret veniæ ſpes, nulla ſalutis,
Quæ recreat ſontes animas mulcentibus auris,
Opprimar ignavæ lethes Clementia nube;
Durus & indocilis flecti Regnator Olympi
Audiet, & laudum meſſis fæcunda peribit.
Quin lege innatâ quamvis bonitatis in ævum
Omne nefas odio tibi ſit, depoſcere pœnas
Commeritas nullâ fatali lege teneris.
Namque potes ſontis vel ſanguine tingere cultros,
Vel potes arbitrio gratis abſolvere pœnis:
Adde quod irarum cum parcius, parcere largus,
Exercere malis, peſſundare, ſternere letho
Res exoſa Deo eſt: Illud non impete prono
Sed lento exequitur ſtudio & molimine tardo.
At cumulare bonis inopes, ſuccurrere lapſis,
Conſulere afflictis, oppreſſos clade levare,
Divæ eſt mentis opus, quod Cœli geſtit obire
Arbiter, & ſtudijs jactat ſeſe impiger iſtis.
Nec minus hæc tecum reputa, quod fœmina ſimplex,
Nata ſolo dum ſola errat, non intus & a ſe
Concepit furiale nefas, fallacis Echidnæ

 Capta

Capta dolis, nullo rerum usu edocta vel arte
Succubuit culpæ, cujus mucrone resolvit
Dum iugulum pectusque fodit, transfigere numen
Per latus humanum certat Cocytius anguis.
Scilicet ille suis odijs dum perlitat hostis,
Livor edax stimulis pectus dum lancinat ægrum,
Nec fato videt esse Deum nec legibus ævi
Aut opportunum damnis, furit efferus irâ,
Inque Dei effigiem belli convertere molem
Occupat, occultans odij lethale venenum.
Expendat scelus ergo, luat peccata, nefandum
In caput hoc Cœlo mistas pice congere flammas:
Fulmineas immitte acies, atque obrue plagis.
Saltem hominis miserere, hominis quem devius error
Transversum tulit incautum, gentemque nec omnem
Unius exscinde ob noxam. Tot funera letho
Dedere, tot miseros sub Tartara mittere Manes,
Totque suis Cœli viduari civibus oras,
Non tua fert bonitas, non celsi nominis aura.
Quippe Dei vmbrarum nullæ, quæ nocte sub atra
Infera stagna colunt, in laudes ora resolvent.
At genus humanum placido si lumine cernes,

O te quanta manent, Genitor, præconia laudum!
Mortales tibi dona ferent, operosa dicabunt
Templa, coronatas vittatus corniger aras
Imbuet, & thuris nebulas halabit acerra,
Extaque porricient pateris fumantia pandis
Sacrifici, & lætis onerabunt æthera votis.
His vbi blanda dedit dictis Clementia finem;
Quæ rerum ambages percurrere, solvere nodos,
Et lucem obscuris dare, quæ componere lites,
Et magnas rerum moles evolvere docta
Sic orsa est tandem Sapientia: Pondera verbis
Si sint vlla meis, dulces mage luce sorores
Dilectæ, celsas dicenti advertite mentes.
Sancta Themis poscit pœnas & detonat iras,
Et lenis scelerum veniam Clementia poscit,
Inter se infestis visæ concurrere signis:
Nec proclive adeo est tantos hos sternere fluctus,
Ardua sed tentanda via est, loca nullius ante
Trita pede: o sæclis res admiranda futuris!
Ante mare & terras Cælique micantia castra,
Temporis acta citis quam curreret hora quodrigis,
Dum genus humanum fœdatum labe volutat.

Ante oculos atque ora Dei, tum addicere Averno,
Et dare supplicijs mactandum manibus Orci
Res erat arbitrij: sed gratis solvere noxa
Hos placuit, meritas illos expendere pœnas.
Tunc ego quæ latebras penitas sensusque repostos
Eruo, vos nunquam temerandâ pace ligavi.
Fixa stetit, nec dum versa est sententia retro,
Magna Patris magni ut soboles statione relicta
Sydereâ, naturâ ipsâ mirante, subiret
Virgineos uteros, intacti templa pudoris,
Humanam sine labe animam, sine crimine corpus
Arcano indueret non extricabile nexu;
Ut scelerum maculas & pœnas cæde piaret.
O maris & terræ quæ exhauriet ille pericla!
Quanta cohors animum curarum distrahet ægrum!
Ille casas humiles habitabit, & hospita tecta
Vile dabit stabulum, comites armenta pecusque,
Et præsepe dabit magno incunabula Regi.
Inde solum vertens, Pharijs sese abdet in oris,
Unde redux victu traducet paupere vitam,
Verna sub auspicijs patris vertentibus annis
Ter denis, donec lustrali flumine tinctum

Mittet

Mittet in augustum munus vox edita cœlo.
Tum loca sola petet, salebrosis invia dumis,
Vomeris ignara, & latebris horrenda ferarum,
Aspera, hiulca, iugis celsis æquantia nimbos:
Vicenas ubi bis totidem cum lucibus umbras
Egerit, & nullis dapibus temeraverit ora,
Continuo stygias didetur fama per oras
Adventare Dei prolem, regna infera verti,
Restituique homini natales, perpete sontes
Supplicio urgeri. Feret hæc ut nuncia fama,
Undabunt orci conferto milite cives.
Umbrarum noctisque potens se primus arenæ
Inferet, & segetem telorum congeret ardens
In sanctum caput hoc. Ut se glomerare phalanges
Et frustra in bellum ruere, & frustra arma rotare
Advertet, mox terna manu queis millia sternit
Spicula corripiet, Stygio saturata veneno.
It primum per inane volans, stridente susurro,
Dira sonans, patrem cœpisse oblivia nati,
Non tangi curâ, non sollicitudine carpi,
Obiecisse fami, misisse & nuncia proli
Ut res ille suas habeat sibi, fercula quærat:

Ni panis duras silices convertat in vsum,
Fatifero mortem cervici incumbere ferro.
Vt sanctum pectus non hoc penetrabile telo
Viderit; ut vento portum qui forte reflante
Non potis est capere, is malos & lintea vela
Carbaseosque sinus obliquat, tendere rectâ
Qua nequit, incurvo radit vada cærula cursu.
Sic gnarus versare dolis, & imagine falsa
Ludere Tartareus Coluber, contingere metam,
Se non posse videns primo molimine, cursum
Mutat & ad palmam converso tramite tendit.
Advigilare refert Patrem, cinxisse coronâ
Cælituum densa natum, per nota viarum
Ire redire vetat, turris de vertice præceps
Si ruit, incolumis ferretur ad ima barathri.
Hæc sacri eloquij monitis ubi tela retusa,
Sola manet mundi fallacis gloria pellax.
Audax o facinus! Deserta per avia vectum,
Monte locat celso, qui culmine pulsat Olympum.
Vnde ostentet opes terræ nunc pinguia culta,
Lautitias monstrans Cereris, nunc pascua læta
Pratorumque decus, ruris genialis honores,

Malife-

Maliferosq́ hortos & cœlo tecta superba,
Æmula, quæq́ Tagus, quæ volvit & aurifer Hermus
Quique Phari saturat fælici uligine terras:
Telluris quicquid refluâ mare submovet unda
Ante oculos sistens, hæc se ditione tenere,
Hæc dono dare se spondet, si supplice voto
Genva manu prensans sacros sibi mactet honores.
Quod tam grande nefas omniq́ piamine maius
Non impune ferens, prædonem voce minaci
Ad manes abiget, lucisque carentia regna.
Postquam fusa acies quæ missa Acherontis ab oris
Crudescet terris nova pugna, novisque procellis
Vastum ærumnarum pelagus restabit arandum.
Namque inopis vitæ sortis sub fasce gravatus,
Nudus opum, tectique expers, atque omnium egenus
Errabit, multum terris iactatus & undis.
Ac sua cum spelæa feris & turba cavernis
Prædatrix lateat; quæ cœlum remige penna
Tranat avis nidis foveat cum coniuge natos:
Authori rerum, qui cœlum frænat habenis,
Imperioq́ premit terras non dulce cubile
Quo recreet fessos stratis in mollibus artus,

 Non

Non tuguri brevis umbra datur, non vile mapale,
Tegulave, aut imbrex, pluvias quibus arceat undas.
Quin & , signa licet dederit testantia numen,
Dum fugat obsesso sceleratos corpore manes,
Dum maris irati furias stridentiaque Austri
Murmura voce premit, dum fluctus cærula dorsa
Substernunt sanctis & libant oscula plantis,
Et vini in latices dum fluminis induit undam,
Membraque mortifero sanat squalentia tabo,
Atque auris reserat dicto pollente meatus,
Laxat iter voci & , damnataque nocte silenti
Lumina restituit, positosque in limine lethi
Sublevat, & fati perfringit ahenea iura,
Non tamen effugiet liventis spicula linguæ:
Non modo plebs tunicata, aut qui ius dicit ab alto,
Cui Melibœa tegit Mæandro purpura vestes,
Sed quos & niveâ circundabit infula vitta,
Nocte nigra & nebulis satagent involvere famam;
Arcessent illum sceleratæ adsuescere turbæ,
Tartareos manes Erebi rectore fugare,
Indulgere gulæ & geniali vivere mensâ:
Bis ternis tandem & trieteride mensibus actis

Muneris in ſacri decurſu, morte inhonorà
Multantes, trunco diſtendent corporis artus.
Si dubium tantæne animis mortalibus iræ,
Anne odia hæc ſata nocte nigra ſtygioque barathro,
An pœna adſcribenda Deo, cuncta ordine pandam.
Rex hominum, rex cœlituum, qui eſt omnibus idem,
Omne malum plectens, quia Natus debita culpæ
Tranſtulit in ſe hominum, pœnis advertere duris
In Natum, non Nati odio, ſed iuris amore
Decrevit: verum genij, qui ſulphure rivos
Et pice torrentes habitant, noctemq; profundam,
Et quæ monſtra feret tellus, hos prava libido,
Hos maleſuadus aget livor, quippe arbiter Orci
Progeniem audierat plenis vertentibus annis
Excidio venturam Orci: ſic volvere fata.
Inſuper accenſus, genij quod linquere iuſſi
Hoſpita tecta ſoli, tetraque voragine ripis
Carceribúſque premi, vittatus crine colubris,
Vipereo in ſolio reſidens, Erebumq; Chaoſq;
Atque Acheronta movens, ſontes affabitur umbras.
Non ſatis, O ſocij, nos plecti ſimplice pœna,
Non ſatis eſt adytis cæli, ſatis ætheris oris

Extrudi,

Extrudi, verum & terris excludimur imis:
Nec datur humanis laribus considere, corpus
Incursare modis miseris, ludosque cruentos
Edere, visceribusque haurire & reddere voces.
Nam nova progenies Cœlo demissa supremo
Nos fugat in tetra hæc graveolentia regna Mephitis
Horror vbi & iugis resonans sub verbere planctus.
Ergo operas conferte, animis concurrite iunctis,
Sunt vires nobis fæcundaque pectora fraudum,
Mille nocendi artes, promptique ad iussa ministri:
Ante alios auri coquit insaturata cupido
Iscarium, gerit ingenium versatile ad omne
Flagitium, exigui si spes affulserit æris,
Hunc dirum in facinus februis lustrabile nullis
Impellam, & scelerum tantorum moliar orsus.
Vos socij stimulate odijs & laudis amore
Legiferos proceres, quosque ambit sancta tiara,
Dona adolentque aris, & templum thure vaporant,
Huic si surgat honos, nomenque sacra verit ævo,
Vita inhonora stygis nobis ducenda palude est.
Ni ruat hic, ruimus: Ni vitam morte cruenta
Commutet, miseri fatis vrgemur acerbis.

Hæc Orci ut rector, transfixi corda furore
Cocyti manes, queis noxia crimina cordi,
Grandinis in morem glomerati Acherontia tela
Expedient, atras nebulas, ut pectora opacent,
Irarumque faces, vindictæ dulce venenum,
Mordaxque invidiæ tabum, fraudisque recurvæ
Amfractus varios: Dux Orci atque agminis atri
Sævit avaritiæ monstro metuendus, & armis
Fulminat, Iscarij pectusque cupidine habendi
Per fas atque nefas furiat: Non corpora lecto
Sternere, nec dulci sinit indulgere quieti,
Exiguo dominum quam censum prodigat ære.
His infestæ armis Erebi sine imagine formæ
Per medias Solymas bacchantes, cuncta tumultu
Involvunt, sævitque animis sacer ordo Senatus,
Mystarumque chorus, cumque his ignobile vulgus,
Coniurant Christum scelerati exscindere terris,
Et iam fatalis, iam decretoria venit
Hora, dies quando toto concessit Olympo;
Iscarius faber ipse doli, stipante cohorte
Armata iaculis & robore torris obustæ,
Ad vallem irriguam tendit, consuetaque culta,

Sanguineis toto rosolutus corpore guttis
Christus ubi supplex pulsat singultibus æthram.
Est locus extra urbis Solymæ pomœria sacra,
Valle ima monti frondenti iunctus olivæ,
Pomifer hortus ubi gemmanti vernat amictu:
Hoc in secessu positus quos ille dolores
Hauriet, & quantâ sternetur nube malorum!
Obsidione dolor cinget, ceu densa corona
Circundat muros, versabit turbine duro
Lucta gravis, gelidi quatiet formidoque lethi.
Ter revolutus humi maculosus pulvere nigro
Fletibus ora rigans palmas ad sidera tollet,
Multum orans Patrem tristes avertat ut iras,
Neve sinat natum sub iniquo fasce gravari.
Proditor interea Iscarius dux agminis audet
Grande nefas, dat signa suis, non qualia bello
Tympana tenta tonant, vel quando cymbala clangunt
Concava, & assensu conspirant cornua rauco.
Corripit amplectens ulnis, fucataque figens
Oscula, fallaci dominum rogat ore salutem.
Innodant palmas vinclis, & brachia stringunt.
O scelus! ipse parens rerum qui mœnia mundi

Molitus manibus, manibus post terga revinctis
Ducitur ad cædem, noxæque arcessitur insons!
Fitque reus toti iudex qui iura dat orbi!
Et vitæ Ligno funesto addicitur author!
Nec meditando animus, nec fando lingua dolores
Æquiparare potest. Impactis regia pugnis
Livescet facies, nodoso terga flagello
Sulcabunt, fœda conspergent ora saliva,
Ardua vulnificis præcingent tempora spinis,
Et lignum ferale humeris gestamen iniquum
Imponent, cœlo demissum Numen ab alto
Furcifer (horrendum) compunctus stigmate, campos
Lustrabit, lentos referens ad Golgotha gressus,
Golgotha quæ tabo squallet, quæque ossibus albet.
Ritu ubi non patrio, sed pœnam more subibit
Ausonio, trunco suffixus, triste piaclum.
Hebræis etenim quadruplex inolescet in oris
Supplicium, sontes aut sternet lethifer ensis,
Vel dextra infesta iaculatus saxeus imber
Obruet, aut atrus inimica incendia pascent,
Spiramenta animæ collisave guttura claudent.
At crucis hic pœnas alieno crimine pendet

Accitas

Accitas de gente Itala: mors ista cruenta
Expiat effuso commissa humana cruore,
Lentaque mors lento cruciatu vindicat orci,
Infelixque beat fœlici luminis haustu.
Viderit infanda se quando hâc morte relictum,
Subsidiumque patris querulo clamore vocârit,
Illibatam animam patrio mandabit Olympo:
Milesque exanimes per costas exiget hastam.
Agmen aquæ ut bifidum clivosi vertice montis
Fertur in abruptum, fractâque remurmurat unda,
Sic latices cordis latebris & sanguinis undæ
Vi magna immissæ erumpent, mirabile visu,
Tingentque ingratas illisa aspergine terras.
Ac licet iste cruor manabit corpore toto,
Corde, manu, plantis undantius impete prono
Prorumpet; quia corde nefas effingitur omne,
Exequiturque manus, pes &, quod corde volutum.
Tandem tergemino perfossum membra trabali
Cuspide fœdatum concreto sanguine crines,
Ora cruentatum & corpus lugubre rubentem
Sol videt, ut qui cuncta videt; caput occulet umbrâ
Et ferrugineo vultus obnubet amictu:

Luna ſoporiferos radios in nubila condet,
Inferiasque dabit Regi mœrentibus aſtris.
Terra tremet, vaſtoque immania ſaxa fragore
Sedibus excedent, manes ruptiſque ſepulchris
Exuvias repetent, reſolutaque fœdera mundi
Concurſu trepido, fato ceſſiſſe parentem
Deflebunt mæſtis numeris & murmure rauco.
Quæ nunc ſancta Themi ſurgit ſententia mente,
Cernis ut exuperant humana piacula pœnæ.
Mortalis non iſte cruor, vel vulnera tantum
Terrigenæ: cruor iſte Dei: latus haurit apertum
Haſta Dei, mortis ſub leges mittitur atræ
Ipſe parens vitæ traiectus brachia clavis.
Tantæ molis erit lapſam reparare ſalutem!
Huius ſi mortis merito confertur ubique
Quicquid pœnarum meruit vel noxa vel error
Humanus, tantum ſuperabit, machina quantum
Telluris radijs volitantia corpora ſolis,
Aut vaſti quantum pelagi circumfluus humor
Collatus rori qui gramine lubricat orbes.
Ergo Themi quando pœna ſuperante litabit,
Præſque Dei proles ſuſceptæ nomina culpæ

Diffla-

Difflabit, tabulasq́ novas dabit ære sine ullo,
Desine vel cœlo vindex arcessere fulmen,
Carnificesque nigro manes Acheronte ciere:
Satque superque datum cruciatu ultricibus iris:
Pone animi motus, decoctaque debita culpæ
Mitte queri, & placido mortales respice vultu.
At quæ velatis manibus Clementia supplex
Genua Dei prensans pulsas prece supplice cœlum,
Pone modum lachrimis, & curis exue mentem:
Fit voti mensura tui, revocatur ab Orco
Gens hominum, & cœli cognata sistitur æde.
Quippe Dei soboles agnus sacer, imbuet aram,
Libabitque patri purum sine labe cruorem:
Quo simul & vitæ meritis, non farris acervo,
Non pecudum fibris, Panchæa aut messe, litabit:
Intritam & sine fine viam signabit Olympo.
Unde quibus certa insidet fiducia cordi,
Anget & errorum quos alte vulnus adactum,
Qua sol mane levat, qua condit vespere currûs,
Omnibus exposta est veniæ mortalibus ara.
Nec te divini cælo quos aura Favoni
Restituit, dum os terris hos volvere casus

Commo-

Commoveat; medicina mali non pœna meretur
Censeri, queis dura liquat, quibus aspera lævat
Corda Deus, nocuam & vitiorum comprimet herbam
Ergo licet pœnis Erebi clementia cœli
Adamum levat, & tandem super æthera tollet,
Quod tamen accubuit mensis conviva nefandis,
Ducenda est illi per dura, per aspera vita.
At quæ causa mali, triplicem per sibila linguam
Exertat, saniemque vomit Phlegethontis Echidna,
Ævum aget æternis pœnis lachrymabilis Orci.
Sic tibi justitiæ laus nulla ex parte minuta
Constat sancta Themi, constat Clementia laudis
Fama tuæ, & nomen per totum differet orbem.
Hæc ubi firma dedit rationum pondere dicta,
Diffugiunt litis nebulæ, & pax aurea vultus
Exerit: ut Phœbus reserat cum lumine cœlum:
Tempestas postquam glomerans pluvialibus austris
Eripuit lucem, atque æthram prætexuit umbris.
Sic Dea blanda nitens concordi lege sorores
Consociat, coeunt inter se fœdere firmo,
Osculaque alternis Themis & Clementia libant.
Annuit Omnipotens, sævasque effusus in iras

Ora rei ſpectans colubri maculoſaque terga,
Sic infit. Caput infelix, quia labis origo,
Atque omnis quia cauſa mali, ſententia quæ ſtat
Accipe. Devoveo diris te in ſæcula: verres
Ima ſoli ſpatijs curvatis pectore prono,
Horrendus maculis, multoque volumine teter,
Cunctiſque inviſus deſerta per avia vitam
Exul ages, loca ſenta ſitu, atque horrentia tophis
Teſqua coles. Tibi victus erunt, menſæque dapales,
Pulvereæ ſordes, & ſudor inutilis agri.
At tu, corda geris Stygio qui fœta veneno,
Qui tenebras habitas Orcique inamabile regnum,
Quam tecum infauſto firmavit fœdere pacem
Fæmina, deijciam, & funeſta in prælia vertam:
Æternas iras æterni ſemina belli
Ecce fero, tecum committam in prælia prolem
Fœmineam: nec erit lis hæc de paupere regno,
Ipſa ſalus agitur, rerumque hoc cardine cœli
Vertitur imperium. Non illis ære trilici,
Aut lorica opus eſt, clypeove niteſcere in aureô,
Fulgura ſydereo qui umbone trementia mittat,
Vulnificumque humeris validis aptare bipennim,

Dura manu aut lato crispare hastilia ferro:
Arma sed æthereis adytis cœlestia promam:
Qualia Simplicitas, quæ nullis oblita fucis,
Cum Vero conserta, rigebit baltheus horrens:
Iuris amor thorax; ocreæ Patientia victrix,
Mille adversa premens pedibus, discrimina mille.
Certa Fides clypeus nullo penetrabilis ictu:
Spes infracta malis, necnon præsaga futuri
Cassis erit; sacris signata Oracula chartis
Lethifer ensis erunt; operis sint vota precesque
Pars extrema: istis quisquis splendescet in armis
Exibit cunctos ictus, inimicaque tela.
Insuper adveniet tempus, quo stirpe creatus
Fæminea, umbrarum clades sub nocte silenti
Ætherijs rutilans armis te in prælia poscet.
O quantus ruet in bellum! quantum instar in illo!
Turbine se quanto adversum iactabit in hostem!
Hic quando patriam consurget torvus in hastam,
Irritus assultu talos (nihil altius) imos
Arrodes miser, & tantum mortalia lædes.
Ille sed armipotens dum bello fulminat ardens,
Attollens ægram librato pondere plantam,

 In

In caput effundet vires, regnoq́ animaq́
Exuet, & Stygio mactandum tradet averno.
Tum Pater ad dextram convertens lumina, stabat
Mitis ubi placido vultu Clementia, verbis
Increpat his Evam veniæ spem fronte serenans:
Tu quæ creta viri lateris compage soluta,
Et quæ conjugio per me dignata superbo,
Terrarum pelagique potens, soloque marito
Imperio minor, exundans quam gratia rivis
Plena beat, sic pro meritis male grata reponis?
Spondenti mihi nulla fides? mea spreta per auras
Iussa volant? non te lethum, non tartara terrent?
O pudor! O labes! figmentum fœmina terræ
Arma movet cœlo? & Stygio sociata tyranno
Abrogat imperium Iovæ? incautumque maritum,
Naturâ fratrem, patrem ortu, & lege marita
Ductorem & dominum, labis contage nefanda
Inficit, atque neci dedit? te hæc ergo manebit
Pœna, uterum ut tuleris, thalamos experta jugales,
Perpetua ærumna & tristi exercebo labore:
Te ructus, spurco stomachi qui manat ab antro,
Te refugo rediens cursu revocabilis esca,

Te vertigo caput nimboſo turbine torquens,
Citta dapes diras peregrinaque fercula quærens,
Offendent, cunctis inimicaque nauſea menſis.
Iugibus exercebo malis, frangamque ſubinde
Clade ægram: demum quando luſtraverit orbem
Luna ſuum novies, maturo pondere ventris
Cum pandet fœtus pariture limina portæ,
Enixus lentos, uteri intricabile nexum,
Triſte puerperium, & duros patiere labores:
Accedentque malis his, connubialia ſceptra:
Dulce fuit thalami ſocio ſubmittere faſces,
Nunc parere viro & dominæ te aſſueſcere habenæ
Triſte miniſterium: quod tu quia fœmina, puppe
Auſa ſedere, virum pravo moderamine clavi
In brevia & Syrtes agere atque illidere ſaxis,
Quanquam invita feres, mihi ſic ſententia conſtat.
Fata Dei hæc firmant æterni robora ferri.
Tandem Adam, terras & cœlum Numine torquens,
Corripit his verbis. Tu qui juſtiſſima cœli
Cura modo, exortem tribui cui ducere honorem,
Et thalamum ſtravi genialem coniuge iuncta,
Quæ matura viro ſolis iubar aurea vicit,

Imme-

Immemor unde recens abolescit gratia facti!
Siccine lurco dapes audes temerare negatas?
Imperioque Deum exuere, & molimina sceptri
Ætherij spondere tibi? tantumne superbit
Vile lutum fragilis pulsat cui spiritus artus?
Mortales tantosne animos in pectore versat?
Uxor at hac imas afflavit peste medullas.
Scilicet illius sic stat fiducia dictis,
Et mea iussa volant rapidis ludibria ventis.
Ergo quod uxoris monitis reseraveris aures,
Nubem peccato noctemque obieceris atram,
Terra parens frugum, quæ fertilis ubere glebæ,
Sponte soluta sinus gravidis exundat aristis,
Pomiferisque fluit sylvis dulcique Lyæo,
Lappasque tribulosque dabit, rhamnosque rubosque,
Et scabro topho & sterili squalebit arena,
Frugumque infelix parcè durissima victum
Præbebit, nec sponte sinus laxabit in usus
Humanos, multa sed cura atque arte subacta.
Ergo fimo pingui terram saturabis inertem,
Et docili vertes tauro perone revinctus,
Vel rigido solves cunctantia dorsa ligone;

Semina

Semina deîn riguis sparges genitalia sulcis,
Atque occa glebas vel iniquo pondere rastris
Arte supinatas franges; ubi surgit in herbam
Flava Ceres, labor assiduus versabit: hiulcas
Si sitis arva, satis induces tramite rivos;
Lætior exurgat si, luxum dente fluentem
Compesces pecore immisso; si noxia lædet
Herba, manu velles, ferrove aut ungue secabis:
Tandem maturis quando canescet aristis,
Falce metes, pedibusq́; operosi grana iuvenci
Excuties, saxo franges & flumine mersa
Igne coques. O quanta manet te cura dolorq́;!
O fesso quoties manabit corpore sudor!
Dum labor assiduo cursu redit actus in orbem!
Et quæ pœnarum est, extremaque linea rerum
Pallida mors, tetrico vultu livensque capillis,
Unguibus atratis, manibusq́; rapacibus horrens,
Omnibus æqua, metet ferali corpora ferro.
Atque licet cunctis calcanda sit orbita lethi,
Non simplex via mortis erit, non omnibus una
Fata manent: illum violento vortice merget
Gurges aquæ, in nigrũ crepitans hunc flãma favillam

Solvet, & horrisonis animosi flatibus Euri
Sternetur non nemo; tuis neque, terra noverca,
Tutus ab insidijs erit: O quot millia mittent
Rupis inaccessæ prærupta cacumina letho!
Præstantes animi iuvenes quos cernere bello
Ardor aget, ferri dum stridulus ingruit imber,
Quem cava terrificis imitantia fulmina bombis
Æra dabunt, claudent æternam in lumina noctem:
Quin ruet in sese civili vulnere corpus,
Et fluidi capitis tempestas imbre coorto
Pectus inundabit, scabra rubigine dentes
Putrescent, fauces angor constringet hiantes,
Tussis anhela latus quatiet: salsugoque manans,
Quæ vitæ accipiunt redduntque fugacia flabra,
Inficiet lenti viscosa uligine tabi;
Discordes stomacho Cereris succique Lyæi
Concurrent armis, inhonestaque bella movebunt.
Sæpe iecur putres per corpus mittet achores,
Sæpe lien picea capitis fuligine sedes
Infuscans, pavidi cordis vicinia tota
Contremet & vigilans sibi tristia somnia finget:
Glarea quid renum, quid te nodosa podagra

Commem-

Commemmorem? quid vos distenti tormina ventris?
Luctantesque auræ sinuosis flexibus alvi?
Nam totum culpæ illuvies quia corpus inundat,
Pervadent totum pœnæ, causariaque omnis
Pars erit, & multo traducet tempora luctu.
His graviora etiam lethæo gurgite restant,
Ni dolor exurat concretæ semina labis,
Atque animo toto renovatrix gratia regnet.
Et tu Adam, quanquam pubentis vere iuventæ
Florescis, niveis consperget tempora canis
Tristis hiems, frontem tibi ruga senilis arabit,
Fractæque annoso languebunt corpore vires:
Morsque ubi funesto violarit pectora ferro,
Terra sinu accipiet generis primordia terræ;
Solvet & in putrem caries inimica favillam.
Hæc ubi dicta dedit, villoso tegmine tectum,
Aut ovis aut capræ, vel pelle Lybistidis ursæ
Cominus Adamum Paradisi finibus horti
Exigit: ignivomæ metuendus fulmine sicæ
Fidus inaccesso custos datur Angelus horto.
At de venturo pepigit quæ semine Numen
Exolvit, variјs umbris variјsque figuris

Præ-

Præludens primum magni incunabula Nati.
Inde quater denis ſæclis volventibus orbem,
Chara Dei ſoboles mortales induit artus,
Et ſcelerum maculas luſtrali cæde piavit.
Terq; ubi Phœbus equos ponto immerſiſſet Ibero
Eoo & toties reparaſſet in æquore flammas,
Redditus eſt vitæ, ſpolijs decoratus opimis
Mortis, & aſcendit cœli ſuper aurea templa.
Tandem etiam iudex ſontes lachrymabilis Orci
Addicet tenebris, nos cœli luce beabit.

MISCELLANEA
&
EPIGRAMMATA
SACRA,

ANDREÆ RAMSÆI
Pastoris Ecclesiæ
Edinburgensis.

EDINBURGI,
Excudebant hæredes Andreæ Hart.
1633.

AD ILLVSTRISSIMVM, & *NOBILISSIMVM* VIRVM, D. CARNEGIVM,

Gentis ſuæ Principem,
Kinnardiæ Dominum,
Supremi ordinis Baronem, & Regi à *penitioribus conſilijs*, &c.

CLare atavum illuſtri ſerie. Qui ſtemmatis author
Carnegij gentique dedit primordia fauſta
Extulit inſignem virtute Favonius aulæ,
Regi olim pateris ut prælibaret & auro.
Iſta notis certis perhibent inſignia gentis,
Clauſaque mille ſeris ferri tabularia ſervant.
Neve ætas vos inferior, ſed cana vetuſtas
Extulit in lucem; patriam qui ex hoſte recepit
Bruſius, & ferro victrici contudit Anglum,
Muneribus gentem & tituli s decoravit avitam;
Ferre

Ferre deditq; sui monumentum & pignus a noris
Dædaleæ naturæ apicem *Kinnardia* rura.
Qui bello majorum animi, & mavortia corda,
Quæ data præsidio tutanda, arx *Carnia* monstrat:
Carnia quæ regis ducit de nomine nomen.
Arx munita loco hæc quondam, præcinctaq; fossa
Et saxo, tectis præcelsis æmula cœlo:
Nunc tantum annosi visuntur fragmina muri.
Quæ loca lene fluens vitrea pellucidus unda
Et nitidæ regnator aquæ *Ferderius* amnis
Alluit, errantes sinuans per pascua flexus.
Se quondam hoc fluvio lustravit regia conjux,
Virgineusque chorus fluvioque hoc lintea vela
Perluit, & manibus fertur strinxisse superbis.
Proximus huic *Forsdeus* ager: vox hostica rura
Innuit: ista tui proavi ditione tenebant,
Quod late hostiles domuissent Marte Phalanges.
Nec tantum enituit virtus *Mernensibus* oris,
Sed caput Æneiæ, vos summo in culmine rerum
Forfarium coluit moderantes regia castra,
Turritasque arces armataque mœnia pinnis.
Adde quod Angusidum princeps *Crafordius* heros,
Cui mentum setis horrens, promissaque barba,
Quanquã æquabat opes regũ, sibi sanguine iunctã,
Carnegiam gentem & sociatam fœdere gaudet.
Non incerta loquor: digitis signata tabella
Prodit, & ad seros perstant monumenta nepotes.

Sed

Sed rerum tenor haud unus, summisque negatum
Stare diu. Post tot fulgentia sydera vesper
Exoritur, fortis decoctor Apicius hæres;
Vnde tuæ genti tenebris nox incubat atra:
Donec avus fælix sydus caliginis umbram
Dispulit, & generi lucem fulgore reduxit,
Et collapsa sua reparavit Pergama dextra.
Hunc decus aula suum, trabeatum Curia patrem
Vendicat, hunc Gallus florentem spectat honore
Legatum, hunc Anglus repetito munere tanto
Miratur: cujus tenuit prudentia mentes,
Dulce fluens aures mellitæ copia Suadæ.
Quid patrem memorem? qui tanta negotia regis
Sustinuit vigili cura: certavit in illo
Integritas dubia & solers industria palma.
At magnus tu major avis, præfulgis honore
Tergemino, sacrę Themidos tibi credita jura,
Consiliisque regis reges, procerumque renides
Purpureo in cœtu, seu noctu Cypria flamma.
Quæ votis factura modum tibi contulit uni
Cœlituum pater; ingenium velocius Euro,
Iudiciumque grave, & generoso pectus honesto
Incoctum, & cultu Musarum exercita corda.
Quin, licet uber agri numerosę frugis acervis
Fluctuet, atque beet te exundans copia rerum,
Quas vulgus miratur iners; & prolis honore,

Et generum ſplendore mices, numeroq; clientum
Orbe Caledonio te non felicior alter,
Hæc tua laus exors (quamvis ſic fulguret ardens
Sol tuus ut flamma liventes urat ocellos)
Excelſus ſine faſtu animus, rebuſque ſecundis
Scire modum, & lauta quod non mens ebria ſorte.
Pectoris ergo aras inſterne, & munera grati
Redde animi mentiſque preces libamina ſacræ
Funde Deo, votique ipſum te judice damna.
Vt cœli terræque ſator, qui exordia ſignat,
Et rerum fines, illuſtres laude penates
Servet, & incolumes æterna in ſæcla perennet.
Interea hæc facilis vultu cape dona ſereno,
Otia Pieridum, generoſæ pabula mentis,
Quæ tibi dat tradux materno ſanguine ſtirpis
Carnegiæ; voto Numen qui ſupplice pulſat,
Sera ſed æternum ut decoret te laurea cœlo,
Percelebremque domum venturo ſoſpitet ævo;
Dum Titan luces, & Cynthia temperet umbras.

MISCELLANEORVM & EPIGRAMMATVM LIBER.

ORATIONIS DOMINICÆ PARAPHRASIS poetica.

SAncte parens habitas qui templa micantia cœli,
Altitonansque premis pedibus latè omnia subtus,
Nominis aura tui celso volet alite, toto
Axe poli & cunctis crebescat gloria terris.
Imperij proser metas per sæcula, regni
Adveniat tandem ut tempus, quo machina mundi
Ardeat, & letho domito gens debita cœlo
Axe triumphali superas conscendat ad arces.

Efficeque ut terris, qua Sol utrumque recurrens
Aspicit Oceanum, sancti tua pectore toto,
Cœlituum velut alma cohors, mandata capessant.
Panem etiam nostrum nobis, & commoda vitæ
Cuncta indulge hodie: nam a te pendemus in horas.
Da scelerum veniam, nec pœnas exige noxis
Commeritas; nam nos vindictæ nulla cupido
Urit, & offensas animis everrimus omnes.
Nec nos tentatos, flammatis ingruit hostis
Cum jaculis, animæ duro in discrimine linque,
Auxilioque tuo nudatos objice prædæ:
Quin, fuso Stygio prædone & nube malorum
Pulsa omni, vultus jucunda luce serena.
Hæc pater exaudis; nam rerum flectis habenas,
Atque tua est nullis inclusa potentia metis,
Et decus omne tuum, quod nullo clauditur ævo.
Sponde ergo hæc menti, mens ut respondeat, Amen.

SYMBOLVM
APOSTOLICVM.

IN te immota fides, cui rerum immensa potestas,
Incumbit mundi genitor, qui flammea cœli

Mœnia

Mœnia, frugiferæ librataque pondera terræ,
Navigerumque mare & totum molitus es orbem.
In te Nate Dei noſtra & fiducia fixa eſt,
Unice Nate Dei, qui nos moderamine iuſto,
Auſpiciiſque regis, qui triplice munere CHRISTUS
Eripienſque tuos Orco, cœloque redonans:
Inde ſalutiferum peperiſti nomen IESU:
Humanos ſine labe omni cui ſpiritus artus,
Virginei ſubiens uteri ſacraria caſta,
Aptavit nexu temerando in ſæcula nulla:
Unde parens fit virgo: Deus ſine tempore natus
Naſcitur, æternus mortali veſcitur aura:
Degener Abrami quem ſtirps, dum frænat habenis
Pilatus Solymas, indigna morte peremit,
Diva decuſſato diſtendens brachia trunco.
Hinc compoſitus humo Stygias deſcendit ad oras:
Quem lux in terris redivivum tertia vidit:
Unde triumphali ſubvectus in æthera nube,
Ad dextram Patris ſedet, æternumque ſedebit,
Terrarum cœlique potens; dum vindice flamma
Dicere ius veniet; ſontes ut torqueat ira
Æterna, ſanctos æterna laude coronet.

 In

In te etiam, Patris Natique O Spiritus, hæret
Certa fides, caſtæ fumant tibi pectoris aræ,
Qui mœſtos hilaras, maculatos labe repurgas.
Credo quoque Abramidûm non tantum gente teneri,
Sed quacunque tribu terras habitare per omnes
Selectam ſobolem, divino ſanguine cretam;
Quæ nexu arcano corpus coaleſcit in unum,
Uni ſubiectum capiti, quod ſpiritus unus
Intus agit, totumque fovet; cui cuncta benignus
Condonat genitor commiſſa piacula gratis:
Corporaque è tetris terræ revocata lacunis
Reſtituet decus in tantum, rutilantia vincant
Ut Phœbum, medio cum fulgidus axe coruſcat;
Quæ iunctis animis, O terque quaterque beata!
Plena Deo æternam degent ſuper æthera vitam.

DECALOGVS.

PRÆCEPTVM I.

DA vacuas aures Iacobi electa propago:
Sum Deus ecce tuus qui te, cum verna, Canopo
Eduxi, & Phario ſervili compede ſolvi.
Ergo mihi ſacros uni libabis honores.

Ne

2.

Ne Pario ſculpas mendacia numina ſaxo,
Aut Ebore aut auro fingas, referentia cœlum
Aut terram, aut tacitè ſubterlabentia terram
Flumina; nec divos illis adolebis honores.
Nam rivalis ego impatiens, qui vindice pœna
Proſequor infeſtus commiſſa piacula patrum
In natos natorum & qui naſcuntur ab illis;
Obvertunt odio quotquot mihi numina ficta.
At quicunque mihi ſacro devinctus amore
Intemerata meæ qui ſervat fœdera legis,
Noſtra illum nullo clementia deſeret ævo,
Deſeret aut ſeros in ſæcula mille nepotes.

3.

Ora Dei quoties in nomina ſacra recludis,
Sollicitus temerare cave. Non crimine ſolvet
Ætherius Pater; at pœnis inceſſet amaris
Quicunque inceſto nomen ſceleraverit ore.

4

Mente tene, ut ſacris operando, Sabbatha ſacra
Obſerves: ſenis terram verſare diebus,
Et lini ſegetem, vel pexam ducere lanam

Fas erit, atque famem duro ſuperare labore.
At, lux extulerit ſacros ubi ſeptima vultus,
Otia ſacra coles, & tecum qui lare degit,
Quà natus, quà nata, & promptus herilia iuſſa
Quicunque exequitur, calathis quæcunque recondit
Penſa coli, teretem convolvens turbine fuſum;
Atque onerum pecudes quarum patientia terga;
Et quicunque tuis ſuccedet mœnibus hoſpes.
Namque parens rerum cœli rutilantia caſtra,
Omniparamq; ſolum, & circumſona flumina Ponti,
Et quodcunque ſinu claudit revolubilis orbis,
Lucibus abſolvit ſenis: dedit otia Iovæ
Septima, quæ nullo quoniam tranſacta labore,
Curarum vacuam ſacros addixit in uſus.

5.

Sanguinis auctores, & quorum e ſtirpe creatus,
Et patrio quemcunque loco, te ſive ſit annis,
Maiorve imperio, merito dignabere cultu:
Ut tibi ſorte datâ divino munere terrâ
Ad tremulam vitæ producas fila ſenectam.

Sanguineo

Sanguineo exacuat nec præceps ira flagello,
Vt vindicta animum vel dextram cæde cruentes.
Nec viola casti genialia fœdera lecti.
Neve aliena dolo contrectans suble ge furtim.
Innocuum testis nec falsis obrue noxis.
Nec socijs tædis alij iustisque Hymenæis
Iunctam ambi: alterius nec te famulamve laremve
Aut pecudem (rudit illa gerens seu dorsa repanda,
Cornigera aut raucis mugitibus aera complet)
Et tua quæ non sunt ardor proritet habendi.

Has tu qui digito scripsisti marmore leges,
Exue sancte parens duro mihi marmore pectus,
Et cordis tabulis, impulsu flaminis almi,
Iussa inscribe tua hæc; tandem cum spiritus artus
Destituet gelidos, cœli super ardua siste.

CANTICVM
SIMEONIS.

EIa age, qui vitæ metas & tempora signas,
Exue nunc famulum vinclis & carcere carnis;
Dum mens ætheria pacis perfusa sereno
Gestit, & exultant dulci præcordia motu.
Rumpe moras; spirant iamiam mihi pectora cœlum.
Quippe salutiferum mortali corpore numen

Indutum

Indutum his haurire oculis mihi munere divo
Conceſſum eſt, pepigit vox ut mihi reddita cœlo.
Hic eſt ille, tuo populo qui iura miniſtrans,
Ante feret greſſus, ſub leges mittet & orbem,
Qua Sol mane levat, qua condit nocte iugales:
Lethiferâque Orci gentes caligine merſas
Lucifer ætheriæ luſtrabit lampade flammæ:
Abramidaſq; ſuos, genus unde & ſtirpis origo,
Efferet ut feriant ſublimi vertice cœlum.

ORATIO AD CHRISTVM.

NAte æquæve Patri magno, de matre creatus
Virginea, qui cuncta creas, reparaſq; caducam
Humanam ſobolem, mundi melioris origo,
Lux ſine nocte nitens, labem ſine labe repurgans,
Nexq; necis, vitæ vita, & ſpes unica cœli,
Cuncta unus cunctis, devotum hoc accipe pectus.
In te abeo, tibi me dedo, tibi vivere dulce,
Dulce mori. Mihi te nec mors, nec vita, poteſtas
Infera vel ſupera eripiet; me morte piaſti

Victima

Victima, me orcinum, deſcendens victor ad Orcum,
Reſtituiſti ultro; me impurum ſanguine puro
Luſtraſti: mea, me & totum tibi debeo: nec ſi
Pro te mille neces & mille pericula adirem,
Et miſer ad manes Erebi noctemque profundam
Truderer, æquarem minima vel parte labores.
Ergo, ſanguineo tibi quem ſudore paraſti,
Et tanto tibi ſtat pretio, dulciſſime Ieſu,
Præſidio muni, teneriſque amplexibus ambi;
Illum tartareo ne in prædam expone tyranno:
Luceat æterni iubaris fax aurea mente;
Spemque fidemqua novis facilis proventibus auge;
Fræna voluntatis iuſtum moderetur & æquum:
Prava nec irrepant generoſi in pectoris aulam;
At qui amor incendat præcordia Numinis ardens;
Et timor ingenuus vitiorum comprimat herbam;
Simplicitaſque iuvet nullis interlita fucis.
Clauſtra oris cohibe, linguæ rege plectra ſolutæ,
Larga laboranti ſuccurrat dextera egeno.
Fac tua ſcita ſequar, veſtigia tramite legis
Dirige, quæ vires animi qui corporis artus
Arma ſub auſpicijs iuris ſocialia iungant;

Vt

Ut confecta sacro post tot stipendia bello,
Æterna potiar cœli statione coronâ.

EPIGRMMATA
SACRA.

Extra unum Deum omnia nihili ducenda.

CUm Deus ex nihilo telluris & ætheris arces
Finxerit, & reflui vitrea regna sali:
Quid sectando nihil satagor? quid turbine tanto
Torqueor? & curis distrahor usque novis?
Incubo quid fluxis cruciorque cupidine habendi?
Quid fallax pectus sollicitudo coquit?
Extra unum si cuncta nihil qui cuncta creavit,
Si cuncta acciderit perdere perdo nihil.
At, cunctis qui cuncta, Deo quicunque fruetur,
Ter felix cunctis affluet ille bonis,

DE

DE INVICTA DEI POTENTIA in ſuos ſtatuminando.

QVi ſit ut hæc terræ moles, ſine pondere pondus,
Inſtabili ſtabilis ſtet glomerata loco?
Tantæ molis opus geſtare trementibus ulnis
Et liquidis humeris qui potis aura levis?
Ni patris ætherei firmaret robore pollens,
Quæ mundi immenſum, dextra tuetur onus,
Diſce, licet fragilis mage ſis vel arundine lenta,
Quæ lenis Zephyri flamine pulſa tremit,
Hæc invicta modo te dextra ſtatuminet ægrum,
Ætna adverſa gravi vel graviora feres.

IN PIETATIS CURSU INDIES promovendum.

CVr genitor terram primo eſt molitus inertem?
Atque hominem tandem nobile finxit opus?
Vile quid auſpicium, pretioſaque clauſula rerum?
Ordine nos opifex hoc docet ipſe ſuo;
Ut bona lux præſens præſtet, meliora futura,
Provehat & in melius craſtina quæque dies.

QUANTA

Quanta Dei erga hominem *Providentia.*

ANte hominem cretum de pulvere, cura parentis
Provida frugiferos meſſe coronat agros.
Si nondum natum præceps induſtria, præcox
Antevenit ſtudium, culta laremque parans:
Num magis in natos & Nati cæde renatos
Incumbet vigilis provida cura patris?

Nulli deſpondendus animus *ob vilem ſuam conditionem.*

NOn hominem ex auro Deus aut radiante ſmaragdo
Finxit, at ex fœda fæce rubentis humi.
Vile retrimentum terræ caput inſerit aſtris,
Progenies cœli rexque Deuſque ſoli.
Ergo licet populi ſis fæx, maculiſque probriſque
Obrutus, & ſtygijs pene ſepultus aquis;
Ille poteſt qui terrâ hominem formavit, Averni
Te vernam ætherijs conſociare choris.

Pietas omne fert punctum.

NOn homo, si celeres cursu præverteret Euros,
Et matutinas vinceret ore faces,
Si modus est agri quem centum vertat aratris,
Plenaque congestas arca flagellat opes,
Ista levant minimum furiati pectoris æstus,
Aut curas abigaut, aut Acheronta fugant.
Una levat curas pietas, modo cætera desint,
Una beat pietas & super astra vehit.
Ergo alij in votis sint res, sit forma, decusve,
Sit pietas voti meta modusque tui.

Deum implorantibus *non defuturum.*

DUm reus errat homo furiati pectoris œstro
Percitus, arvum amens ut genitale tegat;
Dum maculas frustra folioso tegmine velat,
Concinnat trepida dum perizoma manu;
Dum furias & fata timet, Deus ecce salutem
Nunciat, & solvit tristia corda metu.
Audit inoratus quando Deus, occupat hosti
Si dare suppetias, si veniamque reo;

Audiet

Audiet oratus magis, & qui ſubvenit hoſti
Tempore, temporius ſubvenit ille ſuis.

DISPENDIA GENERIS HUMANI quæ in Adamo; in Chriſto cum lucro reparata.

QUod ſibi commiſſam vili dape lurco ſalutem
Prodiderat totum perdideratque genus;
Non temeranda ſalus Chriſto vel marte vel arte,
Arce ut inacceſſa ſartaque tecta manet.
Quæ prius arbitrij ruido tibicine fulta,
Firma ſtat invicto non recidiva Deo.
Penſat damna ſuis lucro Deus, anxia lætis
Mutat, & æternis commoda fluxa bonis.

SUORUM FAMÆ ET NOMINIS exiſtimationi Deum conſulere.

FÆmina, cauſa necis, Nato fit cauſa ſalutis:
Scilicet hæc ratio eſt commoda viſa Deo;
Mulceat ut miſeros ſontes ſolaminis aura,
Eluat ut fœdas dedecoriſque notas.
Ergo, licet ſcelerum macularis labe pudenda,
Si ſceleris pudeat, pœniteatque mali;

Dedecus

Dedecus everret Deus, ut laus labe resurgat,
Crevit ubi opprobrij, sylva virescet honos.

OMNIPOTENTIÆ ET BENEVOlentiæ Dei fulcris fidem inniti.

SI Deus est nostri cupiens, cui immensa potestas,
Quamque boni cupiens tamque potensq; boni:
Si quæ vult præstat; vult, præstat, commoda tantum,
Firma stet hac gemina rupe pedata fides.

BEATUS QUISQUIS IN DEUM fide recumbit.

NItitur adversum dorso ceu palma repando,
Altius assurgens quo magis urget onus:
Haud secus in Dominum, curarum pondere pressus,
Quo magis incumbes hoc graviora feres.
Ille animos recreat resides & suppilat ægros,
Et vultus Zephyro marcida corda novat;
Felix! hoc stabili quisquis tibicine fultus;
Instabilem sortis non timet ille vicem.

Deus ſuos novis virtutis *incrementis mactat.*

PElias haſta nocens olim quæ vulnera fecit,
Suſtulit hæc eadem Pelias haſta iuvans.
Pelias haſta Deus ſanctis, quæ vulnera fecit
Solus Achillæo tollere more poteſt.
Nec tollit modo, ſed, geminato robore mactans,
Soſpitat. O pluſquam Pelias haſta Deus!

Fallax fallacia ſua alijs exitio *ſed ſibi magis.*

CLava velut, capulo ſtimulus quem munit acutus,
Cuſpide fidentem lædit acuta manum:
Sic fruſtrator homo, ſtimulo mage noxius omni,
Cui mage quo fidis figeris uſque magis:
Pondere preſſa manus ſed brachia clava recurvans
Corruit, & nunquam convalitura perit:
Sic faber ipſe doli, ludens ambage recurva,
Corruit, allidens ſe miſer arte ſua
Corruit atque Deo perſolvit vindice pœnas,
Et ſibi dat pœnas dum cadit arte ſua.

DOLOSI SORS INFELIX.

QVid nisi fraus falsum crustatum tegmine veri?
Virginis exuvijs tecta pudenda lupa?
Fraus, quia ficta, operit fuco, larvataq́ lucem
Exodit, virus nocte silente tegens;
Res docet, authori fraudis divina paràsse
Fata domos ditis, lucis egena loca.

In eundem.

FElix fraudis amans, si tartara fraude cavere
Posset, & atherias scandere fraude domos:
At cœlo excludit quia fraus, quia trudit ad ima
Tartara, bis miser hoc nomine fraudis amans;
Ter miser hoc etiam, quod vindice Numine fraudis,
Fraudis amans fraudi sit sibi fraude sua.

VERA FIDES OBEDIentia probatur.

PAruit Abramus, patris concedere tectis
Et patrij iussus linquere culta soli:

Paruit & quando laribus cum prole parentem
Exuit, exturbans in loca fœta feris:
Paruit & gnatum iussus mactare, paratus
Cæde pater nati commaculare manus.
Nempe fides prompto obsequio, quæ vera, probatur;
Quæ cassa obsequio, quid nisi cassa fides?

NVLLIS HOMINVM meritis, sed Dei gratiæ salus humani generis accepta est ferenda.

HOrrens Iacobus villosæ tegmine capræ,
A patre fatidico fata secunda refert;
Quæ pater haud voluit, meruit nec subdolus error:
Sic sortem instituit diribuitque Deus.
Ergo hominum meritis non est accepta ferenda
Nostra salus; soli sed tribuenda Deo.

SINE

SINE DEO NULLA ANIMÆ quies aut ſerenitas.

ERrat ut orba ratis pugnantibus acta procellis,
Quam bacchans Borea, quam levis Eure rapis:
Sic mens orba Deo, iactata cupidinis æſtu,
Ludibrium ſtygys naufraga fertur aquis.
Chriſte laborantis clavum, Palinure, carinæ
Accipe, cui ſupplex lamberat unda pedes.
Sic neque ſpumoſas ſcopuloſi gurgitis iras,
Nec moror inſani murmur inane noti.
Te venti furor eſt, & te penes æquoris æſtus:
Te, metuo fragili nil, moderante, rati.

CHRISTVS AQVA ſalutaris.

QVæ fuit illa ſcatens ſolidi de vulnere ſaxi
Vnda, gravem potuit quæ relevare ſitim?
An non ille latex lateris de fonte perennis
Chriſte tui, quo tu marcida corda rigas?

 An

An non flumen agit cœlo quod Flamen ab alto,
Et Phlegethontæos quæ levat unda rogos:
Quam quicunque bibit, cœlesti macerat imbre
Quos sitis arentes mentis hiulcat agros:
Quam quicunque bibit, saxo mage saxeus esset,
Mollis ut, in liquidas protinus ibit aquas.

NVLLA CORDIS durities Christi gratia inexpugnabilis.

VT Moses silicis dum solvit arundine venas,
Saxea vis liquidis saucia fluxit aquis:
Sic quamvis Adamas, quamvis Marpesia cautes,
Plus rigeas quamvis quam riget ulla silex;
Dummodo tu ferias cœlestis arundine verbi
Christe, salutifero flumine corda fluent.

ABELIS ÆNIGMA.

HIc qui aviã imminuit situs est, satus ante parentes,
Et quo pars hominum quarta cadente cadit.

IN BLASPHEMVM *AJACIS* faſtum.

A Iacem Telamon ſic Pergama fatur euntem,
Fortem age & auſpicibus bella moveto deis.
Contra Aiax; dijs ignavis & virium egenis
Eſt opus; hi ſocijs arma movento deis:
Aſt ego qui Telamone ſatus, neque degener hæres,
Nil moror infeſtis arma movere deis.
Poſt luit hunc faſtum; victore reſidit Vlyſſe
Infra hominem, voluit qui ſuperire Deum.

AD GLOBI DOMINAM ut in Deum fiducia recumbat.

NOn quicunque globi dominam te dixit, inepte:
Membra quod in teretẽ ſunt glomerata globum
Et velut æthereos globulos vertigo perennis
Torquet, & aſſuetas urget obire vias.

Sic te dilectum globulum conferta procantum,
Tacta cupidineo turbine, turba rotat.
Vis secura frui requie? corpusque animumque
Desponde æthereo casta puella Deo.
Sic tu Tarpeiâ stabis fundatior arce,
Nec sortis metues versa reversa vices.

AMORIS COECI ET RATIONIS luce præditi collatio. AD AMICUM CUIUS VISENDI desiderio flagrantissimo tenebatur.

AN furor, an calor est, colimus quod, numen amoris
An premis imperio parve Cupido tuo?
Et furor, & calor est, colimus quod numen amoris:
Nec premis imperio parve Cupido tuo.
Quos premis imperio, lucem eripis, instruis alis,
Ut cæco volitent impete, corde vagi.
Noster amor stabilis, nullâ revolubilis aurâ;
Et, si quando furit, cum ratione furit.
O si noster amor cæco coniunctus amori
Esset, ut alterna subveniatur ope!

Noster

Noster amor cœco lumen rationis amori
Conferat, ut flammas cum ratione regat.
Cœcus amor nostrum pernicibus instruat alis,
Te fruar ut, quoties sævius urit amor.

INFELICES ÆTERNA perituris commutantes.

LYsimachum, dum bella Scythis movet, urit anhelũ
Dura sitis: gelidis utque levaret aquis,
Seque suosque hosti permittit: sed miser undam
Hausit ubi, his solvit flebilis ora sonis.
O me infelicem! qui rem, regnumq́; decusq́;,
Prodegi: heu, tanti stat brevis haustus aquæ!
Arguit hoc, inopes nos mentis, gaudia cœli
Mutantes fluxis non peritura bonis.

QUAM FRAGILIS HUMANÆ vitæ conditio.

QVi quondam imperio tenuit Babylona superbo,
Visa est effigies, dum sopor altus habet:
Cui caput augustum fulvo radiaverat auro,
At pars in luteos desijt ima pedes.

Quo vitæ humanæ fragilis ſpectatur imago,
Et nunquam ſtabili ſors malefida rota:
Nam qui auro rutilat, Serrano fulget & oſtro,
In putridum ſolvet funeris hora lutum.

QVAM BREVIS ET ærumnoſa vita humana.

NAſcimur heu ſontes; & morti addicimur horâ
Natali; ſupereſt quæ mora cunque reo
Temporis exiguum eſt ſpacium dum carceris umbrâ
Eductus nocuo ſanguine tingat humum:
Ergo crede diem tibi diluxiſſe ſupremum,
Et vive ut vitæ hæc hora ſuprema foret.

OMNIS HOMO ſponte miſer & ſui infortunij faber.

DVm furit ignitis iaculis Acherontius hoſtis,
Aſſenſum cobibes ſi modo tutus eris.

Ad

Ad mala sollicitat non cogit præses Averni:
Læditur assensu non nisi quisque suo.
Quid te ergo miserum quereris? quid sydera læva
Incusans tristis fletibus ora rigas.
Iure Deo pœnas persolvis vindice; iure
Es miser, assensu quod miser ipse tuo.

HVMILIS FORTVNA magis quam excelsa expetenda.

DVcitur erranti qui sensu, iudice montis
Æmula syderibus dum iuga celsa videt;
Si modo clivosi statuatur culmine montis,
Contingi digito sydera posse putat;
Ardua ubi superat præruptaq́ue, iudice sensu
Vicinus, distat millia mille polus:
Sic humili quicunque loco dum spectat in altum
Quos honor aut grandis tollit acervus opum;
Hos superis putat esse pares, hos æquat Olympo;
Horum optat cupide conditione frui.
At voti compos, animo minus ille sereno est,
Quam fuit exiles cum tenuere casæ.

In promptu ratio est, quia mens æterna, caduca
Respuit, & gaudet, quæ sine fine, bonis.

DEUS SUOS CRUCIBUS exercet; non ut perdat, sed ut servet

PRospiciens pastor stabulis errare licenter
Ardua lanigeros per salebrosa greges;
Horrendum rauco clamore immittit Hylacta;
Non ovis ut trepidæ cæde cruentet humum:
Sed damno ut revocet, retrahatque a morte propinqua,
Ne præceps ruat, aut præda sit illa feris.
Sic Deus adversæ revocat nos quando restatu
Sortis, in exitium ne ferus error agat;
Perdere non statuit; rebus sufflaminat arctis,
Ne celeri in præceps nos scelus axe ferat.

DEUS VULNERAT ut sanet.

DIscipulus scalpro, Hippocratis, venã haurit acuto
Et levat urenti torrida membra febri:
Dat gratus Sostrum sanatus, febris anhela
Corpore pennato cedit ut acta gradu.

Sic mens tartareæ ſuccenſa cupidinis æſtu
Dum flagrat, & faſtu pectora fœta tument;
Si crucibus Deus exercet, denſoque malorum
Agmine; tu grates officioſus age.
Non ferit enſe truci; medici ſed cuſpide ferri
Vulnerat, ut ſanet dextra verenda Dei.

SUBLIMIS SORS CRUCIAT magis quam delectat.

AVrea quæ quondam Solymis faſtigia templi,
Horrebant ſtimulis vulnificoque veru.
Quæ nos ambimus rerum faſtigia terris,
Quanquam auro & Tyrio murice clara micent;
Horrent curarum ſtimulis, & nube malorum
Corda premunt, vario diſcruciantque metu,
Vis ſine lite dies, ſine curis ducere noctes?
Atque animo placido compoſitoque frui?
Regum linque aulas, & ſellas linque curules:
Vt liber curis, otia tutus agas.

INNO-

INNOCVI FAMA maledicorum calumnijs clarescit.

DVm salis unda tumens spumoso vertice cautem
Verberat, assultu frangitur ipsa suo:
Eluitur cautes, non læditur æquoris unda,
Clarius & multo quam fuit ante nitet.
Haud secus innocuum rabiosa verbere linguæ
Incursans falsis dilaceransque probris,
Officit ipse sibi: convicia pulsa residunt,
Clarius innocui fama decusque nitet.

ANGUSTA EST VIA QUÆ ad salutem ducit.

EST angusta via Ætherias quæ ducit ad arces,
Quæ fert ad Stygias est via lata domus.
Vis Erebi vitare lacus, angusta terenda
Est via, nam latum nil capit arcta via.
Contrahe quæ turgent ventoso pectora fastu,
Deme onus & scelerum quod tibi terga premit.

Et

Et via te capiet qua cœli ducit ad ædes,
Nec feret ad Stygias te via lata domos.

AUDITORIS VERBI DIVINI animus purus & à vitijs purgatus esse Debet.

F Ax fœdo oblimata fimo non pabula flammæ
Corripit, aut ulla traduce luce nitet:
Nec capit æthereas flammas mens labe pudenda
Oblita, dum præsul mystica sacra tonat.
Mentem ergo purga scelus exurente dolore,
Vt sacri eloquij lucida luce micet.

CRUX ET PATERNÆ DEI ferulæ suis in emolumentum cedunt.

C Rux oneri est sanctis, præpes velut ala volucri,
Aut ratibus mali Carbaseique sinus.
His maris undosi sulcat vada cærula navis,
Atque illa cœli cærula sulcat avis.
Provehimur crucibus, velis velut æquore puppis,
Tollit ad ætherios crux animumq; lares.

BONO-

BONORUM ET MALORUM mores ſimilitudine roſæ & vepris expreſſi.

ADnaſcens vepris vicinam vulnere multo
Configit ſpinis dilaceratque roſam.
At veprem infeſtum folij vernantis honore
Ornat, odorifero & proluit imbre roſa.
Æmulus eſto roſæ: ſi quis tibi damna crearit,
Proſequere officijs immeritiſque bonis.
Cum vepris ardebit ſlammis crepitantibus Orci;
Florebis cœlo non peritura roſa.

PECCANDI CONSUETUDINE peccati ſenſus amittitur.

QUi ferrum exercet candens, ſic callet ab igne,
Illæſa ut tractet flammea quæque manus.
Conſcia vis mentis vitijs exercita, callo
Sic hebet, ut nullum ſentiat illa nefas.
Tu ne adſueſce malis: mens, quæ nunc dedolet uſu,
Æternum ſtygijs illa dolebit aquis.

REPUG-

REPUGNANTES SATANAS fugit; fugientes insequitur.

Est animal Myrmecoleon: qua voce notatur
Formica exilis, magnanimusque Leo.
Est Satanas Formica, Leo. Si quando repugnas,
Formica est; dederis si modo terga, Leo est.

DIABOLUS, QUIA PECCATI mancipium, Christum in perniciem suam lacessit.

Quid Christum aggrederis bello, regnator Averni
Stringis in invictum quid tua tela Deum?
Annon iste, caput tibi qui, furialis Echidna,
Conteret? & pedibus teque Erebumque premet?
Inscius arma moves fors? inscius arma movere
Non potis es, produnt tot quia signa Deum.
Edita vox cœlo Patris, atque oracula vatum,
Eoo insolitum sydus ab axe micans.
Quin etiam vana cum laudis inebriat aura,
Æternum accersis quid tibi clade probrum?

Verna quia es noxæ, quæ tantum noxia mandat,
Exequeris damno noxia quæque tuo.

FORTUNA VITREA EST, cum ſplendet frangitur.

VItrea fortuna eſt res: quo mage vitrea ſplendet
Hoc fragilis magis eſt, & magis opta teri:
Cum ſplendet fortuna time: converſio præceps
Inſtat, & alternat tum maleſida vices.

NON LONGAM, SED MULTAM vitam expetendam.

FruSTra Neſtoreos annos tardamque ſenectam
Expetis, ut fati ſera ſit hora tui:
Elige non longam, ſed multam vivere vitam,
Hæc numerat palmas temporis illa moras.

AMORIS CONIUGALIS EXEMplar, Annia.

ORba viro renuit tædas iterare iugales
Annia, quod pravo ſi ſociata viro,

Crux foret, &, si iuncta probo, tunc illius illi
Formido mortis mors miseranda foret.
Vive ergo aut cœlebs, aut vinclo innexa iugali
Unius, ut castos experiare thoros.

ESSE DEUM SUIS PRÆSENTIorem in adversis quam secundis.

PErgit inoffenso pede cum per plana viarum
Pusiolus, solus fertque refertque gradus.
Cernit at ut genitor per hiulca per aspera gressus
Ducere, complexu corripit ille suo.
Sic pater ætherius, sortis nos quando secunda
Aura vehit, solos ire redire sinit:
At quando adverso iactamur turbine, dextrâ
Sublevat, & fruimur tum propiore Deo.

REGNAT DEI GRATIA IN renatis, omne vitium sub se premens.

PIngue oleum veluti fundo non sidit in imo,
Summa petens cunctis sed super exstat aquis?
Sic te sive auri, Venerisve insana cupido,
Seu famæ teneat non saturata fames:

Gratia si modo sit vitium premit altior omne,
Et penna ad superos tollet ovante lares.

RARÆ CASTITATIS exemplar Bilia.

VIr Bilia, cum quondam oris graveolentia probro
Obiecta est, rediit flebilis ille domum:
Et querulus casta tacitè cum coniuge iurgat,
Turpe oris vitium quod latuisset eum.
Illa cui: fraus nulla mea hac: nam ignara virorum,
Credebam cunctos sic oluisse viros.

EXOTERICORUM EPIGRAMmatum ex naufragio tabulæ residuæ.

AD CLARISSIMUM ARTHURUM IONSTONUM, Medicinæ doctorem, & poetam insignem.

LÆtor lutosis ingeni arvis erutas
Æruginosas laminas,
Coxit favilla quas tepente & languida
Thalia nostri pectoris,
Examen acre ferre tanti iudicis,
Limam severam carminis.

Ionſtone Phœbe lucis ignes exere,
Purga, repurga facibus.
Nam ex officina prodeant modo tua,
Tua notatâ imagine,
Petant ſororum vel ſacrarum ærarium
Ut uſui ſint poſteris.

IN ANAGRAMMA ROBERTI SICILII vicecomitis Cramburgi, ab amico exhibiti, quod erat

BIS VICTOR LUCE RELUCENS.

QUæ fax, quæ flamma eſt, bis victrix luce relucens?
Aut quæ flamma nitens perpete luce nitet.
Veſperus an, noctu qui victor luce relucet,
Lucifer in roſeis mane revectus equis.
Veſper erat, Triviæque regit ceu virginis ignes,
Sic modo virgineas rexerat iſte faces.
Quæ poſtquam extinctæ; Phœbi comes additus igni
Lucifer, Eois pulchrior exit aquis.
Atque ita Sicilius *bis victor luce relucet:*
Pulchrior his quoniam perpete luce nitet.

LEGATARIUS MANIÆ HAMILTONIÆ, Posthumus, sibi gratulatur.

MIllia quinque æris mihi legat Mania cœlebs,
Et fugit ad manes Mania mœsta suos.
Mania, noctem habitas: sed lux quæ manat ab ære,
Nox facit ut tua sit, Mania, mane mihi.

AD ALEXANDRVM WEDDERBVRNVM urbis Tyduni actuarium; missis ad eum infumatis piscibus.

IVra urbis figis qui iure, & iure refigis,
Vnica Tyduni luxque manusque fori;
Cœruleis promit loculis quæ Bervia Doris
Squamigeri generis vilia dona, cape.
Quæ fumata rigent velut, & fuligine sordent,
Vilis ita ingenij sordet & aret ager.
Vtraq; sed nudum replicata lacinia pectus
Pandit & exerto viscere tota patet:
Quo dominum referunt, qui mentis simplice cultu
Te piat, amplexus pronus inire tuos.

DEMOS-

DEMOSTHENIS SOLUTÆ orationis & adſtrictæ numeris Domini Guilielmi Alexandri, Vice comitis Sterlini, Regni Scotiæ Secretarii, diſpar contentio.

ACcipe cur impar tibi ſit, licet intonet ore,
Cecropides, rapido tela triſulca vibrans.
Illum Hippocrenes Cyllenius imbuit unda:
Fulmen agit ſtygijs lingua recocta focis.
Labra Theocrenes tua ſunt medicata liquore,
Et fluit Ambroſiis Theſpia lingua favis.
Ille cruenta tonans, ſtudio dum flagrat Olynthi,
Torruerat patrios flulmine pæne lares.
At tu ſacra tonans, dum te rapit ardor Olympi,
Tartareis prohibes agmina ſacra rogis.
Egerat Æmathium, pubem Tritonis, in hoſtem:
Horruerat Macedûm Martia verba phalanx.
Tuque cies Atheum, divinæ pubis, in hoſtem,
Agmen, & excidium Roma timenda timet.
Denique ei exitio verboſa potentia linguæ
Ceſſit, & ad ſtygias præcipitavit aquas:
At Suadæ fax dia tuæ, ſata flamine ſancto,
Ducit ad ætherias prævia luce domos.

AD AMICUM NON DE VULGO:
Calendis Ianuariis.

IAm iuvenile decus renovans revolubilis anni
Cynthius, egelidas vibrat ab ore faces.
Sic quoque folle pio repetito flamine flammas
Iam renovans noster sævius urit amor.
Ac velut ille, gradum relegens, spatiosius ignes
Exigit & vegetos acrius urget equos:
Sic subvecta rotis animi fax enthea flammas
Proferat, & toto pectore regnet amor.
Et veluti flammis populatus ninguida brumæ
Regna, renascenti flore coronat humum:
Sic vernantis honos nostri iuvenescat amoris,
Nec senij canis marceat ille comis.
Nec, veluti fratrem vitiat ferrugine luna,
Inficiat nostras dira Megæra faces.
Sed quas fida tenet mentis penetralia vivus,
Dum spiro vivens hic quoque spiret amor.

AD THEOLOGIÆ ET MEDICINÆ iuxta consultum, Calen. Ian.

VNde petam tibi quæ promam? non vincta catenis
Lemniacis Lydas arca coercet opes.
Pluto præses opum; Pluto quoque præses Averni:
Nec Styx, nec Phlegethon, nec mihi Pluto placet.
Et retegit Pæan tibi rerum arcana revelans;
Quicquid habet laxo dædala terra sinu.
Expeterem cœli quæ celant cœrula templa:
At sacra cœligeno pectora rore mades.
Unum hoc quod nullis egeas, soletur egentem,
Nil dare cum valeat nil tibi deêsse videt.

IN CATAMITUM PARRICIDIUM molientem.

DRance quid aversa moliris Cypride, Martis
Auspiciis? Marti cum sit amica Venus.

IN OBITUM IOANNÆ METELLANÆ Nobilissimi Comitis Lauderij filiæ; quæ omni laude cumulatissima cœlebs fato concessit.

HAc voti mensura hominum componitur urna:
Et desiderij meta suprema iacet.

Si generis series placet, hæc millesima claros
Censebat, longo sanguine, gentis avos.
Si decor & nivei delectat gratia vultus,
Æmula certabant Cypridos ora Deæ.
Si dos ampla iuvat, superabant munera matri,
Et patri Attalicæ quas numeraret opes.
Dulcius argutas pulsavit Apolline chordas,
Doctius & Phrygia Pallade pinxit acu.
Dextera non aliter signabat arundine voces,
Quam quæ chalcographis charta notata typis.
Virtute æquales superavit, Cynthia quantum
Exiguas, pleno cum micat orbe, faces.
Unde, licet matura viro, quia lege marita
Nullus erat tantos dignus inire thoros,
Connubio Deus ipse sibi sociavit in ævum;
Et fruitur sponso iam super astra Deo.

IOANNA MATREM MOERENtem solatur.

DEsine chara parens mordaci pectora luctu,
Et gemitu manes sollicitare meos.
Immatura tibi videor cecidisse iuventa;
Alba velut primo flore ligustra cadunt.

At,

At, cita mors patrio citius quia reddit Olympo,
Mitte queri vitæ de brevitate meæ.
Exilium breve vita brevis: cui longior ætas,
Longius exilij tædia lenta tulit.

In Clarissimum proavum, Dominum *Iohannem Ramsæum* Equitem Torquatum, custodiæ corporis Regij præfectum, qui pro Rege & regno fortiter pugnans occubuit.

MActe anime illustris virtute, & sanguine clare,
Qui magni Regis lux oculusque tui.
Ille, sacris ulnis amplexans, munit ab hoste,
Intentat mortem dum tibi sica minax.
Queis tu pro meritis, per dura, per aspera, Regi
Usque hæres, una cærula nave secans.
Quin tibi post Regis superanti fata cruenta
Flaccescit virtus non tua fracta malis.
Quæ patri spectata fides, ea cognita nato:
Testes funestæ vos Fluidonis *aquæ.*
Fulmen ubi belli claram per vulnera mortem
Oppetis, hostili non sine strage cadens.
Magnus honos magno servari a principe: vitam
Reddere tutando principe maior honos.

IN HONORATI ET CLARISSIMI patris obitum, Davidis Ramsæi Balmanæi.

HIc morum exemplar, generosi & cultor honesti,
Vitæque innocuæ palma, decusque iacet.
In tenues largus, frugi in se, fidus in omnes,
Prima cui Deus, & cura suprema fuit:
Mensa patens cunctis: cunctis domus hospita egenis:
Ara lares miseris: tectaque templa probis:
Coniugy cultor rigidus; flos, flexus & ævi
Unius viguit consenuitque thoro.
Moribus his, cœlo maturum vota coloni,
Atque inopum terris detinuere preces.
Fata tamen superant, lustris denisque peractis
Atque octo, cœlum nobilis umbra subit.
Ter felix ergo; quod mors, quod vita beata,
Et cœlis summo quod potiare bono.

IN OBITUM HONORATÆ, ET charissimæ matris Katharinæ Carnegiæ Balmaniæ.

FLos illibatæ virtutis; quæ tibi vitam,
Hæc lumen terris abstulit atra dies.

Chara

Chara bonis, inimica malis, tam chara marito,
Arctius ut nullum hoc par in amore pari.
Officijs serva in natos, monitisque magistra,
Casta domi, cultu simplice munda foris.
Commoda pauperibus ~~vultu~~ victu, tecto, ære iuvando:
Pulsavit sterili limina nemo prece.
His vitæ stadium officijs decurris amoris,
Atque his officijs mors properata venit.
Namque ægros recreans, & fati fila retexens,
In caput accersis tristia fata tuum.
Dignam vita tulit mortem, mors consona vitæ,
Iuge dedit vitâ nunc super astra frui.

IN OBITUM CLARISSIMI VIRI, Doctoris Liddelli, Medico-astrologi, de literis & literatis optime meriti.

NOn tu plebe satus: sed te pulcherrima Dona,
Naïadum sancto semine fœta, tulit.
Suscepit gremio Pæan semota recludens
Quæ serat abstruso dædala terra sinu.
Mox levat Uranie cœli ad radiantia templa,
Ostentans thalamos & penetrale Dei.

Vendicat

Vendicat hinc te terra ſibi, ſibi vendicat æther;
Dum certat cœlum, certat habere ſolum.
Pugna datura chaos: lethali falce ſtetiſſet
Ni geminas inter parca ſequeſtra acies:
Quæ pugnam ut dirimat, corpuſq; animamq; diremit,
Dans animam cœlo, corpus inane ſolo.
Indignata ſibi tellus prævertier æthram,
Illam animâ, exanima ſe niſi mole frui.
Ergo quod ære inopes, languentes iuveris arte,
Largus & in Clarij caſtra togata Dei;
Fama datur cineres animans, tua factaque ſpargens
Qua levat & mergit gurgite Phœbus equos.
Sic famâ in terris, animâ ſuper æthera vivis:
Clareſcens meritis tempus in omne tuis.

FINIS.

PA
8570
.R32
1633
c. 1